

Univerzita Palackého v Olomouci
Právnická fakulta

Barbora Kučerová

Právní věda dědického práva po roce 1950

Diplomová práce

Olomouc 2022

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma Právní věda dědického práva po roce 1950 vypracovala samostatně a citovala jsem všechny použité zdroje. Vlastní text diplomové práce obsahuje 97 523 znaků včetně mezer a poznámek pod čarou.

V Olomouci dne 31. května 2022

.....

Barbora Kučerová

Poděkování

Ráda bych touto cestou vyjádřila poděkování doc. JUDr. et Mgr. Ondřeji Horákovi, Ph.D., za jeho odborné vedení, podnětné, inspirativní a cenné rady, doporučení a připomínky při vedení mé diplomové práce a zároveň za velkou trpělivost, lidský přístup a obdivuhodnou ochotu při konzultacích poskytnutých ke zpracování této práce.

Obsah

1	Literatura v oblasti dědického práva v letech 1950 až 1990	9
1.1	Monografie a komentáře	9
1.1.1	Období účinnosti občanského zákoníku z roku 1950.....	9
1.1.2	Období účinnosti občanského zákoníku z roku 1964.....	11
1.2	Charakteristika odborných článků	13
2	Vybrané osobnosti a jejich práce v oblasti dědického práva	17
2.1	Viktor Knapp (1913-1996)	17
2.2	Jiří Mikeš (1921-2016)	20
2.3	Karol Plank (1927-1997)	22
2.4	Vojtěch Cepl (1938-2009)	24
3	Vybrané instituty dědického práva	27
3.1	Problematika osoby spolužijící v postavení dědice	27
3.1.1	Obecný zákoník občanský.....	27
3.1.2	Občanský zákoník z roku 1950	27
3.1.3	Občanský zákoník z roku 1964	27
3.1.4	Občanský zákoník z roku 2012	28
3.1.5	Problematické aspekty.....	28
3.1.6	Zhodnocení vlivu sovětského práva na právní úpravu ČSSR	31
3.2	Ochrana oprávněného dědice a její promlčení.....	31
3.2.1	Obecný zákoník občanský.....	31
3.2.2	Občanský zákoník z roku 1950	32
3.2.3	Občanský zákoník z roku 1964	32
3.2.4	Občanský zákoník z roku 2012	32
3.2.5	Problematické aspekty.....	33
3.2.6	Zhodnocení vlivu sovětského práva na právní úpravu ČSSR	36
3.3	Vydědění	36

3.3.1	Obecný zákoník občanský.....	36
3.3.2	Občanský zákoník z roku 1950.....	37
3.3.3	Občanský zákoník z roku 1964.....	37
3.3.4	Občanský zákoník z roku 2012.....	38
3.3.5	Problematické aspekty v letech 1950 až 1964.....	38
3.3.6	Problematické aspekty v letech 1964 až 1990.....	39
3.3.7	Zhodnocení vlivu sovětského práva na právní úpravu ČSSR.....	41

Seznam použitých zkratek

a násl.	a následující
č.	číslo
ČSAV	Československá akademie věd
ČSSR	Československá socialistická republika
OZO	Obecný zákoník občanský (zákon č. 946/1811 Sb. z. s.)
OZ 1950	Občanský zákoník z roku 1950 (zákon č. 141/1950 Sb.)
OZ 1964	Občanský zákoník z roku 1964 (zákon č. 40/1964 Sb.)
OZ	Občanský zákoník z roku 2012 (zákon č. 89/2012 Sb.)
roč.	ročník
RSFSR	Ruská sovětská federativní socialistická republika
Sb.	Sbírky
Sb. z. s.	Sbírky zákonů soudních

Úvod

Diplomová práce pojednává o vývoji právní vědy dědického práva v Československé socialistické republice po roce 1950. Cílem je poskytnout na tuto problematiku více ucelený pohled. Vzhledem k tomu, že se jedná o téma, které není doposud rozsáhle zpracováno, lze jej podrobně zkoumat. Tato diplomová práce může posloužit jako úvod do problematiky dědického práva ve druhé polovině minulého století jak studentům, tak širší veřejnosti.

Stěžejním důvodem pro výběr tohoto tématu byla skutečnost, že historický vývoj právního odvětví je důležitý nejen pro samotné pochopení právní úpravy stávající, ale i pro její interpretaci, hodnocení i případný pozitivní nebo negativní kritický pohled. Bez pochopení předchozí právní úpravy a jejího řádného vyložení, není možné správně chápat právní úpravu současnou. Současná právní úprava totiž v některých aspektech z předchozí právní úpravy vychází, v jiných se zásadním způsobem liší, u některých institutů byla pouze zvolena odlišná terminologie.

V diplomové práci se zaměřím na významnou literaturu, mimořádné osobnosti, které právní vědu v tomto období výrazně ovlivnily a na dobové sporné právní instituty. Podrobím zkoumání právní vědu československého dědického práva, kdy jsem si za hlavní prameny zvolila odborné články, u nichž bude vymezen vzorek časopisů, ze kterých byly vybrány. Jejich komplexní výčet uvedu v bibliografii a jejich rozbor následně přiložím v první příloze této diplomové práce.

V první části diplomové práce vymežím významnou literaturu, a to především monografie, komentáře a právní články. Tyto publikace posléze podrobím analýze. Jako první krok jsem si stanovila vyhledat co největší množství článků, které budou dále rozčleněny do několika kategorií. Nejprve určím, zda je článek odborný nebo popisný. Předmětem samotného výzkumu budou odborné články, ve kterých budou vymezeny problematické aspekty. Články dále zařadím do hmotněprávní nebo procesněprávní kategorie, podle toho, zda se článek zabývá hmotným nebo procesním právem. Dalším hlediskem bude, zda je článek komparativního charakteru, tedy zda autor článku porovnává dobovou právní úpravu s právní úpravou historickou, s právní úpravou socialistických zemí nebo s právní úpravou států s jiným státním zřízením. Dále se zaměřím na to, zda autor pracoval se zdroji a zda využíval poznámky pod čarou. Velmi důležitým kritériem výzkumu také bude, zda je problematika článků využitelná pro současnou právní úpravu.

Ve druhé části diplomové práce představím mimořádné osobnosti, které působily v oblasti dědického práva a značně jej ovlivnily. Za přední znalce jsou považováni Viktor Knapp, Jiří

Mikeš, Karol Plank a Vojtěch Cepl, které jsem si pro svou práci zvolila. Osobnosti jsou v diplomové práci seřazeny chronologicky dle data narození.

Ve třetí části diplomové práce rozeberu právní instituty, které byly mezi autory považovány za sporné. Prvním institutem bude problematika spolužijící osoby v postavení dědice, jakožto institut převzatý a inspirovaný sovětským právem. Druhým institutem bude problematika ochrany oprávněného dědice a její promlčení, které bylo významně ovlivněno právě působením sovětského práva na socialistické právní řády. Posledním zkoumaným institutem, na který mělo vliv sovětské právo, bude vydědění.

Hlavní výzkumnou otázkou je, zda a v jaké míře byla naše právní úprava po roce 1950 ovlivněna sovětským socialistickým právem a zda jsou tehdejší závěry relevantní pro právní úpravu současnou.

1 Literatura v oblasti dědického práva v letech 1950 až 1990

Tato kapitola pojednává o významné literatuře zaměřené na oblast dědického práva ve druhé polovině 20. století. V první části jsou postupně rozebrány monografie v podobě odborných knih, učebnic a komentářů. Ve druhé části jsou analyzovány odborné právní články.

1.1 Monografie a komentáře

1.1.1 Období účinnosti občanského zákoníku z roku 1950

Tato podkapitola obsahuje vyčerpávající přehled monografií, zejména odborných knih, učebnic a komentářů, zaměřených na dědické právo v období let 1949 až 1963. Monografie jsou seřazeny chronologicky.

V roce 1949 byla publikována sovětská monografie s názvem *Dějiny sovětského občanského práva v letech 1917 až 1947*.¹ Publikace je věnována nejvýznamnějším institutům sovětského socialistického občanského práva za dobu prvních 30 let existence sovětského státu. Vývoj zákonodárství v oblasti sovětského dědického práva je rozebrán v hlavě páté. Tuto publikaci lze využít pro srovnání vlivu sovětské právní úpravy dědického práva na právní úpravu dědického práva v Československé socialistické republice.

V roce 1950 byla publikována monografie s názvem *K otázkám nového občanského zákoníku*.² Karel Petrželka se v části druhé zabývá dědickým právem, zdůrazňuje spravedlivou, rychlou a nenákladnou úpravu dědění. Klade důraz na upevnění rodinných vztahů skrze dědění, neboť dědické právo má všechny předpoklady k tomu, aby řádný občan měl jistotu, že jím nabytý majetek přejde na jeho nejbližší. Účelem publikace bylo přispět k tomu, aby byla funkce dědického práva patrna každému. Petrželka uvádí, že dědické instituty se od předchozí právní úpravy téměř neliší, nicméně u některých institutů došlo k zjednodušení, u jiných ke zrušení. Byly zrušeny instituty jako ležící pozůstalost, dědická přihláška, dědické smlouvy a vzájemné závěti. Účinnost dědického práva nastala 1. ledna 1951, a od tohoto dne se novou právní úpravou řídilo dědění, bez ohledu na den pořízení závěti nebo dědické smlouvy.

V roce 1952 byla publikována monografie autorky Věry Kizlinkové s názvem *Občanský zákoník, stručný výklad zákona ze dne 25. X. 1950 č. 141 Sb.*³ Monografie, jak napovídá název, je velmi stručná. Kizlinková se v ní zabývá významem a obsahem občanského práva, jeho

¹ GENKIN, Dmitrij Michajlovič a kol. *Dějiny sovětského občanského práva 1917-1947*. Praha: Právnický ústav ministerstva spravedlnosti, 1952, 462 s.

² PETRŽELKA, Karel. *Nové československé právo dědické*. In *K otázkám nového občanského zákoníku*. Praha: Orbis, 1950, s. 47-75.

³ KIZLINKOVÁ, Věra. *Občanský zákoník, stručný výklad zákona ze dne 25. X. 1950 č. 141 Sb.* Praha: Orbis, 1952, 120 s.

systematickým uspořádáním a výkladem jednotlivých institutů. Součástí je výklad dědického práva. Kizlinková zde postupně vymezila buržoazní pojetí dědického práva a jeho společenskou funkci, hmotněprávní problematiku, do které spadá okruh zákonných dědiců, dědění ze závěti, dědickou způsobilost, nabytí dědictví a odkaz, a konečně i procesněprávní problematiku, kde se zabývá projednáním dědictví soudem a ochranou oprávněného dědice.

V roce 1952 byla publikována sovětská učebnice v autorském kolektivu Dmitrije Michajloviče Genkina s názvem *Sovětské občanské právo*.⁴ Ve čtvrtém oddíle je vymezeno dědické právo, zejména význam dědění, hlavní pojmy sovětského dědického práva, nápad dědictví a jeho zajištění. Dále publikace obsahuje dědění ze zákona, tedy okruh zákonných dědiců a způsob jejich povolávání a dědění ze závěti, tudíž pojem závěti, pořizovací způsobilost, okruh dědiců ze závěti, formu a obsah závěti, odkaz a příkaz, splnění závěti, její změnu a zrušení. V další části Genkin rozebírá právní následky povolání dědice k dědění, přijetí a odmítnutí dědictví, přechod dědického práva na dědicovy dědice, právo přírůstku, odpovědnost dědice za dluhy zatěžující dědictví a rozdělení majetku zůstavitele. V poslední části je vymezena odúmrť a úřední potvrzení o dědických právech.

V roce 1954 byla publikována *Učebnice občanského a rodinného práva*.⁵ Ve čtvrtém díle je vymezen pojem, vývoj a funkce dědického práva, dědická posloupnost, její předpoklady a uskutečnění, předpoklady nabytí dědictví určitou osobou, tedy existence dědického titulu, existence dědice a případné vydědění, a také institut odmítnutí dědictví. Je zde pojednáváno o významu dědění ze zákona, o zákonných dědicích a jejich skupinách, a o započtení na zákonný dědický podíl. Dále je zde upraveno dědění ze závěti, vyložen pojem a význam závěti, předpoklady její platnosti, neplatnost některých ustanovení závěti, zrušení závěti a odúmrť. Nechybí vymezení procesní stránky dědického práva, tedy projednání dědictví, právní poměry mezi spoludědici a dědické žaloby.

V roce 1957 byl publikován komentář k občanskému zákoníku, který vypracoval kolektiv pod vedením Rudolfa Holuba, jenž je zaměřen výhradně na dědické právo.⁶ Tento komentář je velmi dopodrobna vypracovaný, pouhý úvod samotného komentáře je obsažen na prvních 30 stranách. Jsou zde komentována jednotlivá zákonná ustanovení dědického práva, u nichž je vždy uvedeno paragrafované znění, související předpisy, důvodová zpráva a podrobné vysvětlení ustanovení. Nalezneme zde zřeknutí se dědictví, odmítnutí dědictví a dědickou

⁴ GENKIN, Dmitrij Michajlovič. *Sovětské občanské právo, díl druhý*. Praha: Orbis, 1953, 531 s.

⁵ KNAPP, Viktor a kol. *Učebnice občanského a rodinného práva, svazek III. Dědické právo – rodinné právo*. Praha: Orbis, 1954, 185 s.

⁶ HOLUB, Rudolf. *Komentář k občanskému zákoníku. Právo dědické*. Praha: Orbis, 1957, 380 s.

nezpůsobilost, a právní následky uvedených institutů. Dále je zde vymezeno dědění ze zákona, okruh zákonných dědiců, postavení pozůstalého manžela, postavení subjektů v případě osvojení a započtení na zákonný dědický podíl. Nechybí dědění ze závěti, vymezení závěti, vydědění a zrušení závěti. Z procesní stránky zde nalezneme zajištění a potvrzení dědictví.

V roce 1958 byla publikována monografie Jaroslava Štěpiny s názvem *Rodinné právo, výklad zákona o právu rodinném s dodatkem o dědickém právu v rodině socialistické společnosti*.⁷

1.1.2 Období účinnosti občanského zákoníku z roku 1964

Tato podkapitola obsahuje vyčerpávající přehled monografií, zejména odborných knih, učebnic a komentářů, zaměřených na dědické právo v období let 1964 až 1995. Monografie jsou seřazeny chronologicky.

V roce 1965 byla publikována dvousvazková *Učebnice československého občanského práva*.⁸ V šesté části druhého svazku je vymezen pojem, vývoj a funkce dědického práva a předpoklady dědění a nabytí dědictví. Je zde upraveno dědění ze zákona, zákonní dědicové a jejich skupiny. Následuje rozbor zákonné právní úpravy dědění ze závěti, vysvětlení pojmu, podstaty a náležitostí závěti, zrušení závěti a odúmrti. Z procesněprávní kategorie zde nalezneme řízení o dědictví a jeho zahájení, účastníky dědického řízení, předběžná šetření a neodkladná opatření a ochranu oprávněného dědice.

V roce 1968 byl publikován *Komentář k zákonu o notářských poplatcích*.⁹ Jiří Mikeš zde vymezil notářský poplatek z dědictví, jeho předmět, základ, sazbu, poplatníka a ohlašovací povinnost. Problematika notářských poplatků v řízení o dědictví není tématem diplomové práce a nebude zde tedy rozebrána.

V roce 1969 byl publikován *Komentář k notářskému řádu*.¹⁰ Komentář obsahuje ve čtvrté části pojednání o dědickém řízení, na kterém má zásluhu převážně Jiří Mikeš, který vypracoval celkem 23 ustanovení (§ 26-49) s výjimkou ustanovení § 40, které vyložil Břetislav Šmíd. Nalezneme zde komentovaná obecná ustanovení, tedy účel, význam a zásady dědického řízení, příslušnost k dědickému řízení, způsob jeho zahájení buďto na návrh nebo na základě podnětu bez návrhu, zkoumání podmínek dědického řízení, vymezení účastníků řízení,

⁷ ŠTĚPINA, Jaroslav. *Rodinné právo – Výklad zákona o právu rodinném s dodatkem o dědickém právu v rodině socialistické společnosti*. Praha: Orbis, 1958, 173 s.

⁸ KNAPP, Viktor, PLANK, Karol. *Učebnice československého občanského práva, svazek II*. Praha: Orbis, 1965, 572 s.

⁹ BĚBR, Richard a kol. *Zákon o notářských poplatcích a předpisy související. Komentář*. Orbis: Praha, 1968, 454 s.

¹⁰ MIKEŠ, Jiří a kol. *Notářský řád. Komentář*. Praha: Orbis, 1969, 533 s.

předběžná šetření a neodkladná opatření. Dále je zde vysvětleno zastavení dědického řízení, projednání dědictví a případný vztah k cizině.

V roce 1974 byla publikována dvousvazková vysokoškolská učebnice s názvem *Československé občanské právo*.¹¹ Na dědické právo je zaměřena část šestá druhého svazku. Nalezneme zde institut dědění a jeho předpoklady, nabytí dědictví a ochranu oprávněného dědice. Následuje dědění ze zákona, vymezení zákonných dědiců a jejich skupin a dědění ze závěti, pojem závěti, podmínky její platnosti a zrušení závěti. V poslední části učebnice je upravena odúmrť.

V roce 1976 byl publikován sborník příspěvků s názvem *Vznik a vývoj socialistického práva*, ve kterém je pasáž věnovaná universální a singulární sukcesi.¹² Cepl zde poukazoval na ztrátu významu a efektivity některých tradičních římskoprávních institutů v socialistickém právním řádu – v konkrétním případě na ztrátu významu univerzální sukcese. Cepl se v pasáži zabývá koexistencí univerzální a singulární sukcese v socialistickém právním řádu.

V roce 1981 byla publikována učebnice s názvem *Dědické právo*.¹³ Učebnice je rozčleněna na devět částí. V první části je pojednáno o osudu práv a povinností v případě smrti občana. Ve druhé části jsou vymezena práva, která přechází na jiné osoby smrtí občana jinak než děděním. Mezi taková práva se řadí osobní užívání bytu, peněžité nároky pracovníka, peněžité nároky z nemocenského pojištění, peněžité nároky ze sociálního zabezpečení a pojistné plnění z pojištění osob. Třetí část upravuje dědění majetku obecně, funkce dědického práva a základní principy, kterými je ovládáno dědění majetku. Ve čtvrté části jsou uvedeny předpoklady dědění, tedy smrt občana, existence dědictví a právní důvod dědění, kterým je zákon nebo závěť. Pátá část pojednává o dědické nezpůsobilosti, šestá část o institutu odmítnutí dědictví. Od sedmé části je učebnice zaměřena na procesněprávní problematiku dědického práva, je zde upraveno dědické řízení, především místní příslušnost, zahájení řízení, předběžné šetření, zastavení řízení a projednání dědictví, dále ochrana oprávněného dědice a notářské poplatky z dědického řízení.

V roce 1987 byla publikována vysokoškolská učebnice s názvem *Občanské právo hmotné II*.¹⁴ V části sedmé je vymezeno dědické právo. Učebnice obsahuje obecný výklad, který se zabývá děděním, dědickoprávním vztahem, osobou dědice, dědictvím, nabytím dědictví a ochranou oprávněného dědice. Komplexně je popsána i úprava dvou dědických titulů,

¹¹ KNAPP, Viktor a kol. *Československé občanské právo, svazek II*. Praha: Orbis, 1974, 656 s.

¹² CEPL, Vojtěch. *Vývoj kategorií universální a singulární sukcese*. In *Vznik a vývoj socialistického práva, II. část*. Praha, 1977, s. 103-112.

¹³ MIKEŠ, Jiří. *Dědické právo*. Praha: Panorama, 1981, 216 s.

¹⁴ LAZAR Ján, ŠVESTKA Jiří. *Občanské právo hmotné, svazek II*. Praha: Panorama, 1987, 384 s.

a to zákona a závěti. V rámci té jsou následně v učebnici vymezeny dědické skupiny, pojem, forma a obsah závěti, náležitosti osoby pořizovatele závěti, neopominutelní dědicové a zrušení závěti.

V roce 1995 byla publikována monografie s názvem *Občanské právo hmotné, svazek II.*¹⁵ Ve čtvrtém díle je vymezeno dědické právo, Učebnice obsahuje obecný výklad zahrnující pojem, funkce, platnou právní úpravu a dědickou posloupnost, tedy předpoklady dědění, mezi které patří smrt fyzické osoby, existence pozůstalosti, respektive dědictví, způsobilého dědice a právního důvodu dědění, a odmítnutí, respektive přijetí dědictví. Dále je zde upraveno dědění ze závěti, dědění ze zákona, nabytí dědictví a ochrana oprávněného dědice.

1.2 Charakteristika odborných článků

Tato podkapitola je zaměřena na články z dědickoprávní oblasti druhé poloviny 20. století. Cílem mé diplomové práce není dopodrobna rozebrat každý z článků vydaných v letech 1950 až 1990 v oblasti dědického práva, nýbrž analyzovat články obecně. Stanovila jsem si několik kritérií, do kterých je možné jednotlivé články zařadit. Zajímalo mě, zda je článek odborný či popisný, zda jde o článek s hmotněprávním či procesněprávním zaměřením, zda je komparativní, tedy zda autor porovnává dobovou československou právní úpravu s právní úpravou historickou, nebo dobovou právní úpravou jiného státu. Dále mě zajímalo, zda autor využívá zdroje, tedy zda vychází z literatury, judikatury nebo jiných odborných článků a zda autor využívá poznámky pod čarou, ať už ke zdrojování nebo k vysvětlení pojmů užitých v článku. Velmi důležité pro mě bylo stanovit, zda je konkrétní publikovaný článek využitelný i pro současnou právní úpravu.

Úvodem bych ráda představila vzorek časopisů, ze kterých byly články o dědickém právu vybrány. Jedná se o následující časopisy, kdy v závorce je uveden počet článků týkajících se dědického práva: *Acta facultatis iuridicae universitatis Comenianae* (2), *Acta Universitatis Carolinae Iuridica* (6), *Advokátní praxe* (0), *Arbitrážní praxe* (0), *Bulletin Advokacie* (8), *Časopis pro mezinárodní právo* (0), *Časopis pro právní a státní vědu* (0), *Česká advokacie* (0), *České právo* (0), *Moderní stát* (0), *Právněhistorické studie* (3), *Právní prakse* (0), *Právnícké štúdie* (1), *Právnik* (11), *Právny obzor* (9), *Prokuratura* (0), *Sborník prací učitelů právnické fakulty v Brně* (0), *Sborník věd právních a státních* (0), *Socialistická zákonnost* (50), *Socialistické soudnictví* (33), *Socialistické súdnictvo* (27), *Soudce z lidu* (5), *Soudcovské listy* (0), *Správní právo* (0), *Stát a právo* (0), *Studie z mezinárodního práva* (0), *Vědecké ročenka*

¹⁵ KNAPP, Viktor a kol. *Občanské právo hmotné, svazek II.* Praha: Codex, 1995, 462 s.

Právnické fakulty Masarykovy university v Brně (0), Veřejná správa (0), Věstník Československé společnosti pro právo trestní (0), Všehrd (0) a Zprávy advokacie (5).

Podařilo se mi dohledat existenci celkem 174 článků, z toho 34 článků od roku 1949 do roku 1963 a 140 článků od roku 1964 do roku 1989. Z takto zjištěného množství jsem získala přístup k 168 článkům, které jsem posléze podrobně analyzovala. Veškeré články jsou uvedeny v příloze i s jejich analýzou.

O dědickém právu psali zejména autoři, kteří měli vystudované právo na některé z českých nebo slovenských právnických fakult a po studiu se zaměřili na občanské právo. Co se týče jejich povolání, jednalo se o advokáty, státní notáře, soudce okresních i krajských soudů, soudce Nejvyššího či Ústavního soudu, pracovníky ministerstva spravedlnosti nebo vysokoškolské pedagogy vyučující právě na právnických fakultách.

Jednotlivá témata článků byla různorodá. Autoři pojednávali o soudobé hmotněprávní i procesněprávní úpravě dědického práva, o charakteru dědického práva a o jeho jednotlivých institutech (dědické právo, povinný díl, vydědění, negativní závěť, odkaz, závěť, odúmrtí, transmise dědictví, universální a singulární sukcese). Mimo jiné v článcích rozebírali problematické aspekty v hmotněprávní rovině jako konkurenci nároků polorodých sourozenců, dědění na základě dvou dědických předpokladů (například dědic by byl současně sourozencem a spolužijící osobou), dědické právo sourozence, dědění v případě osvojení dítěte manželem jednoho z jeho rodičů, složení dědického podílu pozůstalého manžela, dědění autorského práva, vztah druha a družky v intencích dědického práva, dědění s mezinárodní relevancí, zákonné dědické právo osvojenců a osvojitelů, ochranu nepominutelných dědiců, dědění vkladních knížek či dědickou nezpůsobilost. V neposlední řadě se zabývali problematickými aspekty v procesněprávní rovině, jako je dědické řízení, projednání dědictví a projednání v případě dědictví s cizím prvkem, potvrzení dědictví, dědická dohoda, legitimace k ochraně práv neznámých dědiců, ochrana oprávněného dědice, zjišťování skutečného stavu věci v řízení před státním notářstvím, vypořádání dědictví a rozhodnutí o nabytí dědictví, odmítnutí dědictví, vypořádání bezpodílového spoluvlastnictví manželů v řízení o dědictví a náklady dědického řízení. Předmětem rozboru v článcích byli i účastníci pozůstalostního řízení.

A. Odborný či popisný článek

Prvním kritériem, které bylo zkoumáno, a které shledávám jako velmi důležité pro poznání právní vědy dědického práva, je, zda jsou články odborné nebo popisné. V odborných článcích se autor zabýval určitou problematikou, na kterou doposud neexistoval jednotný názor mezi odborníky nebo v judikatuře. Následně navrhoval možná řešení, ve kterých často

polemizoval nad pozitivními i negativními dopady jednotlivých řešení. V popisných člancích autor popisoval určité skutečnosti, aniž by narazil na problematické aspekty nebo se jimi hlouběji zabýval, tedy popisoval právní úpravu takovou, jaká byla normována v zákoně. Převládaly články odborné, což značí, že se často autoři v člancích zabývali problematikou, kterou účinná právní úprava přinášela, aniž by poskytovala jednoznačné řešení. Často se objevovaly články navazující na problematiku řešenou v předchozím článku, ať už tuto řešil stejný či odlišný autor.

B. Hmotněprávní či procesněprávní zaměření článku

Články z oblasti dědického práva byly orientovány hmotněprávně i procesněprávně. Vyskytlo se 22 článků, které nebylo možné zařadit, neboť se věnovaly například politickému významu práce státních notářství¹⁶, uskutečnění postgraduálních seminářů pro státní notáře¹⁷, spoluprací státních notářství s národními výbory¹⁸ a dalšími mimoprávními tématy. Mírně převládalo hmotněprávní zaměření článků, a to v období účinnosti občanského zákoníku z roku 1950, i v období účinnosti občanského zákoníku z roku 1964. Některé články byly zaměřeny hmotněprávně i procesněprávně (celkem 10 článků), v těchto se autoři zpravidla zabývali hmotněprávními instituty a poté i samotným průběhem dědického řízení, například vymezili autorské právo a poté popsali průběh řízení v případě, že zůstaviteli náleželo autorské právo.

C. Problematika využití komparace

Velmi zajímavým výzkumným kritériem bylo, zda jsou publikované články komparativní, či nikoliv. Jak jsem předpokládala, v souladu se socialistickou koncepcí většina z analyzovaných článků nebyla komparativního charakteru, což znamená, že neporovnávala dobovou právní úpravu s právní úpravou historickou nebo s právní úpravou jiných států. Články, které komparativní byly, využívaly především komparaci se sovětským právním řádem, právními řády socialistických států a s předchozí právní úpravou (především s Obecným zákoníkem občanským z roku 1811, popřípadě za účinnosti občanského zákoníku z roku 1964 s občanským zákoníkem z roku 1950). Z tohoto závěru lze dovodit, že socialismus nebyl příliš nakloněn publikaci názorů, které by nekorespondovaly se soudobým žádoucím myšlením, nebo se od něj přinejmenším lišily.

¹⁶ BÉBR, Richard. Politický význam práce státního notářství. *Socialistické soudnictví*, 1962, roč. 2, č. 10, s. 237-240.

¹⁷ BÉBR, Richard. Postgraduální semináře pro státní notáře. *Socialistické soudnictví*, 1965, roč. 5, č. 3, s. 112.

¹⁸ ŠVÁBENICKÝ, Rudolf. Spolupráce státních notářství s národními výbory. *Socialistické soudnictví*, 1965, roč. 5, č. 5, s. 357-363.

D. Využití zdrojů

Dalším zkoumaným kritériem byla i otázka, zda autoři ve svých člancích odkazují na zdroje, ze kterých čerpali informace. Zdroje byly poměrně hojně využívány i přes to, že se častěji vyskytovaly články bez nich. Lze uvést, že pokud autoři čerpali ze zdrojů, jednalo se především o legislativní akty ústavní i zákonné úrovně a jejich důvodové zprávy z domácího i zahraničního prostředí (především SSSR, Německo, Francie a Anglie), dále o judikurní rozhodnutí a dobovou i historickou literaturu v podobě monografií i odborných článků. V případě literatury autoři čerpali informace nejčastěji z učebnic a komentářů zaměřených na občanské právo, zejména na právo dědické.

E. Využití poznámek pod čarou

Autoři ve svých publikovaných člancích uváděli také poznámky pod čarou. Téměř polovina ze zkoumaných článků poznámku pod čarou obsahovala. Někteří autoři je využívali k tomu, aby k informacím uvedeným ve svém článku přiřadili zdroj, ze kterého skutečnost čerpali. Jiní poznámky pod čarou využívali naopak k tomu, aby čtenáři dostatečně vysvětlili pojem užitý v textu.

F. Problematika využitelnosti pro současnou právní úpravu

Poslední součástí výzkumu, nicméně dovoluji si říci, že nejvýznamnější, bylo, zda je problematika stále aktuální a zda jsou závěry jednotlivých článků využitelné i pro současnou právní úpravu. Po důkladné analýze každého z článků jsem dospěla k závěru, že tři čtvrtiny (celkem 128) článků využitelných pro aktuální právní úpravu¹⁹ jsou, jedna čtvrtina (celkem 42) článků využitelná není. Za účinnosti občanského zákoníku z roku 1950 byly využitelné dvě třetiny článků (celkem 21) a nevyužitelná jedna třetina (celkem 10 článků). Za účinnosti občanského zákoníku z roku 1964 byl poměr čtvrtinový – tři čtvrtiny využitelné i nadále jsou (celkem 107 článků) a jedna čtvrtina využitelná není (celkem 32 článků). Celkově lze tedy shrnout, že závěry odborných článků z období socialismu jsou i nadále relevantní a lze se o ně opřít při výkladu nynější právní úpravy.

¹⁹ Zejména občanský zákoník z roku 2012 (zákon č. 89/2012 Sb.); část třetí, hlava třetí: dědické právo.

2 Vybrané osobnosti a jejich práce v oblasti dědického práva

Ve druhé kapitole diplomové práce pojednávám o mimořádných osobnostech působících na československé právní scéně, které významně ovlivnily dědické právo ve druhé polovině 20. století, zejména v letech 1950 až 1990. Výběr konkrétních představitelů proběhl na základě zhodnocení jejich publikování monografií a odborných článků v právnických časopisech. Osobnosti jsou dále seřazeny chronologicky podle data jejich narození.

2.1 Viktor Knapp (1913-1996)²⁰

Viktor Knapp byl velmi známým českým právním vědcem, který významně formoval vývoj československých právních dějin, a tím ovlivnil celou generaci právníků.

Byl skutečným odborníkem, univerzitním profesorem, vedoucím katedry občanského a rodinného práva na Právnické fakultě Univerzity Karlovy, doktorem práv, doktorem filozofie a věd, nositelem mnoha čestných doktorátů, předním evropským komparatistou, členem rozhodčího soudu v Československé obchodní komoře, vysokým státním úředníkem působícím v Kanceláři prezidenta republiky, pracovníkem Československé akademie věd a členem jejího prezidia, ředitelem Ústavu státu a práce, poslancem Národního shromáždění, členem vědecké rady ministerstva školství a kultury, členem legislativního poradního sboru ministerstva spravedlnosti a hlavním redaktorem časopisu právník.

Knapp byl velmi vzdělaný člověk, z cizích jazyků ovládal latinu, francouzštinu, němčinu, angličtinu, ruštinu, italštinu i španělštinu. Byl velmi nadaný, respektovaný, pracovitý a otevřený novým názorům a přístupům, nicméně také byl ochotný pracovat pro jakýkoliv režim, byl ctižádostivý a kritický. Měl vynikající vzdělání, odborné i organizační schopnosti. Jednalo se o politicky správně orientovaného občana, který pomocí vzdělávání, publikace monografií a odborných článků, účasti v legislativě, organizační činnosti v Československé akademii věd a poslancekou funkcí v Národním shromáždění, pomáhal udávat žádoucí politický směr a budovat socialistický režim. Jako právník byl zaměřený na občanské právo, právní filozofii, právní informatiku a srovnávací právo.

Narodil se 18. prosince 1913 v židovské rodině. Vystudoval obecnou školu, v roce 1932 odmaturoval na gymnáziu a v roce 1936 absolvoval na Právnické fakultě Univerzity Karlovy, kde po studiu vykonával funkci právního asistenta. V roce 1937 se stal advokátním koncipientem a kandidátem advokacie.

²⁰ ŽÁČKOVÁ, Zdena. *Viktor Knapp v Československé akademii věd. Kariéra českého právního vědce*. Praha: Ústav státu a práva AV ČR, 2015, 78 s., dále GERLOCH, Aleš (ed.). *Viktor Knapp. Vědecké dílo v proměnách času*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2014, 416 s.

Nacistická okupace jeho kariéru poněkud zbrzdila, nicméně po druhé světové válce začal publikovat monografie, podílel se na právnické dvouletce jako předseda subkomise pro věcná práva a přednášel správní právo a řízení na Vysoké škole politické a sociální v Praze. V roce 1949 absolvoval na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy a začal pracovat v Kanceláři prezidenta republiky. Práce v Kanceláři prezidenta republiky nebyla pro Knappa snadná, neboť se zde potýkal s rozdílností svého prvorepublikového vzdělání a současného zdeformovaného práva, které se projevilo zejména v politických procesech, jejichž účelem byla pouhá propaganda režimu. Jako významný právní vědec se podílel na kodifikačních pracích na občanském zákoníku z roku 1950. Po roce 1950 působil v legislativě, habilitoval s prací na téma Osidlovací právo hmotné na Vysoké škole politické a sociální v Praze a stal se vedoucím katedry občanského a rodinného práva na Právnické fakultě Univerzity Karlovy a řádným profesorem občanského práva. Účastnil se zřízení Československé akademie věd (dále jen ČSAV) jako vědecké instituce poskytující zázemí vědeckého bádání. V roce 1953 publikoval Učebnici občanského a rodinného práva. V roce 1955 vznikl Ústav státu a práva jako specializovaný ústav ČSAV pro výzkum v právních vědách, Viktor Knapp se stal jeho ředitelem a současně definitivně odešel z Kanceláře prezidenta republiky. V roce 1958 se oženil s kolegyní Martou Dvořákovou, což bylo důvodem pro ukončení činnosti na Právnické fakultě Univerzity Karlovy, neboť nebyla možná přímá služební podřízenost mezi manželi.

V roce 1964 se stal poslancem Národního a Federálního shromáždění a byl přidělen do ústavněprávního výboru. Měl na starost společenské vědy a vědecká kolegia filozofie a sociologie, ekonomie a věd o státu a práva.

Po normalizaci v roce 1971 se parlamentní funkce i poslaneckého mandátu vzdal a na chvíli přerušil vědeckou práci. V 70. a 80. letech publikoval monografie jako například Velké právní systémy, Úvod do vědecké práce, Vědecká propedeutika, Logika v právním myšlení, či Příručka ke studiu právní logiky.

Po změnách, které vedly k pádu komunistického režimu v roce 1989, se vrátil do vedení Akademie věd a začal být velmi aktivní ve vědeckém směru i v mimoakademických aktivitách. Byl členem legislativní rady federální vlády, spoluautorem novely občanského zákoníku z roku 1991, profesorem na Právnické fakultě v Plzni a členem několika mezinárodních právnických organizací. Zemřel 29. června 1996. Za svůj život publikoval 15 knižních monografií a více než 350 vědeckých článků.

A. Monografie v letech 1950 až 1990

Viktor Knapp je autorem *Učebnice občanského a rodinného práva sv. III* (1954), ve které pojednává mimo jiné o dědickém právu. Posléze publikoval dva svazky *Učebnice československého občanského práva* (1974). Je také spoluautorem vysokoškolské *Učebnice československého občanského práva* (1965), učebnice *Občanské právo hmotné II* (1987) a učebnice *Občanské právo hmotné svazek II.* (1995).

B. Odborné články v letech 1950 až 1990

V roce 1983 napsal článek s názvem *O vydědění a o tzv. negativní závěti*.²¹ Jedná se o odborný článek zabývající se především hmotným právem. Viktor Knapp zde pojednává o přednosti dědění ze zákona před děděním ze závěti. Dle Knappa je vydědění anomálním jevem, který má být výjimečný. V československém právním prostředí lze uvažovat i o částečném vydědění. Vydědění se může týkat jen a pouze dědice neopominutelného. Jedná se o formální a výslovný právní úkon, jehož následkem je zbavení neopominutelného dědice jeho práva. Pro vydědění je třeba naplnění některého ze zákonem stanovených důvodů, které jsou v článku důkladně rozebrány a zároveň je tento důvod nutno tvrdit. Zůstavitel může vyděděnému odpustit. Druhou částí je polemika o negativní závěti, kdy tuto Knapp chápe jako vydědění potomka bez pořízení závěti. Knapp se v poslední části článku zabývá uvolněným podílem a procesní stránkou.

V roce 1984 napsal článek s názvem *O dědických titulech podle československého práva a o povinném dílu*.²² Jedná se o odborný článek zabývající se především hmotným právem. Tento článek vychází z předrevolučního práva, práva Německé demokratické republiky a z francouzského práva. Knapp zde uvádí, že existují dva dědické tituly – závěť a zákon. Právo na povinný díl není pohledávkou proti testamentárnímu dědici, ani vynětím určité části majetku, nýbrž subjektivním dědickým právem. Přednost má dědění ze zákona, nicméně při vzájemné konkurenci má přednost dědění ze závěti. Tedy ze zákona se dědí tehdy, nedědí-li se ze závěti. Dále Knapp v článku rozebírá otázku zákonného dílu – jaká část se dědí ze zákona, jak velké jsou zákonné podíly, problematiku zákonného dědice jako testamentárního dědice a zákonného dílu manžela. V neposlední řadě se Viktor Knapp v článku zabývá otázkou povinného dílu a problematikou odmítnutí dědictví.

²¹ KNAPP, Viktor. O vydědění a o tzv. negativní závěti. *Socialistická zákonnost*, 1983, roč. 31, č. 6, s. 326-334.

²² KNAPP, Viktor. O dědických titulech podle československého práva a o povinném dílu. *Socialistická zákonnost*, 1984, roč. 32, č. 5, s. 271-279.

2.2 Jiří Mikeš (1921-2016)²³

Jiří Mikeš byl českým právníkem, vedoucím státním notářem, soudcem Krajského soudu v Praze, referentem na Ministerstvu spravedlnosti, docentem, vysokoškolským pedagogem a autorem odborných článků a publikací. Velký důraz kladl na potřeby právní praxe. Vzhledem k jeho rozsáhlé přednáškové a publikační činnosti byl velmi dobře znám české notářské veřejnosti.

Narodil se 29. května 1921 v dělnické rodině v Chocni. Vystudoval obecnou školu, v roce 1940 odmaturoval na reálném gymnáziu ve Vysokém Mýtě a v roce 1941 absolvoval abiturientský kurz při obchodní akademii. V tom samém roce byl nasazen do továrny na letadla a chladicí stroje v Chocni, kde pracoval jako dělník, později jako úředník v nákupním oddělení. Volný čas věnoval skautingu a po několik let vedl chlapecké tábory. V roce 1948 promoval na Právnické fakultě Univerzity Karlovy a zároveň absolvoval základní vojenskou službu. Snažil se uplatnit v právnickém povolání, nicméně pro nedostatek pracovních pozic bez úspěchu. Bylo mu doporučeno několik notářů, u kterých by mohl působit. Nakonec zahájil svou první právní, respektive notářskou praxi jako kandidát notářství, tedy notářský koncipient, na státním notářství u JUDr. Čenka Svobody v Liberci, který byl zkušeným odborníkem a vynikajícím učitelem. Pravidelně se účastnil pracovních porad pražských notářů, které byly vedeny státním notářem JUDr. Richardem Bébrem.

V roce 1952 se na témže státním notářství stal čekatelem státního notářství, v roce 1953 se stal vedoucím státním notářem ve Frýdlantě v Čechách. V letech 1957 až 1964 pracoval jako soudce Krajského (později Městského) soudu v Praze. V roce 1963 absolvoval stáž na Ministerstvu spravedlnosti, kde byl od roku 1964 zaměstnán na notářském úseku v kontrolním odboru jako referent. Zde pracoval s notářem JUDr. Richardem Bébrem, jehož bohatých notářských zkušeností si velmi cenil. V tomto období působil také jako školitel soudců v souvislosti s nabytím účinnosti občanského zákoníku č. 40/1964 Sb. Inicioval přípravu tzv. registrační směrnice, která přispěla k jednotnému výkladu nově zaváděných ustanovení, týkajících se působnosti státních notářů při registraci smluv.

Roku 1972 byl jmenován vedoucím oddělení státních notářství a advokacie. V tomto období se také účastnil na legislativním procesu, a to v podobě přípravy řady právních předpisů,

²³ STINGLOVÁ, Helena. *Významné ocenění pro právníka Jiřího Mikeše*. [online]. iForum.cuni.cz, 5. listopadu 2012 [cit. 4. listopadu 2021]. Dostupné na <<https://iforum.cuni.cz/IFORUM-13680.html>>, dále WAWERKA, Karel. *Přál bych nastupující generaci notářů, aby v notářské práci našla své společenské poslání, říká doc. JUDr. Jiří Mikeš* [online]. nkr.cz, 24. října 2016 (cit. 17. listopadu 2021). Dostupné na <https://www.nkr.cz/casopis-ad-notam/detail/39_413-pral-bych-nastupujici-generaci-notaru-aby-v-notarske-praci-nasla-sve-spolecenske-poslani-rika-doc-judr-jiri-mikes>

zejména novelizace občanského zákoníku, notářského řádu, vyhlášky k zákonu o veterinární péči, vypracoval také jednací řád pro státní notářství nebo registrační směrnici pro převod nemovitostí. Od roku 1977 působil jako vysokoškolský pedagog na katedře občanského a rodinného práva Právnické fakulty Univerzity Karlovy.

V roce 1987 odešel do důchodu, i přesto se roku 1988 stal jako vědecký pracovník členem katedry občanského práva Právnické fakulty Univerzity Karlovy, kde byl v roce 1993 jmenován docentem občanského práva. Zároveň učil na Ústavu soudního inženýrství Vysokého učení technického v Brně a dlouhodobě spolupracoval s Českým úřadem zeměměřičským a katastrálním. V roce 1996 se stal členem redakční rady časopisu *Ad Notam*.

V roce 2012 byl vyznamenán Jednotou českých právníků za celoživotní práci v oblasti nemovitostního práva stříbrnou medailí Antonína Rady. Zemřel v roce 2016.

A. Monografie v letech 1950 až 1990

Ve své teoretické a vzdělávací činnosti využíval vlastních zkušeností získaných letitou praxí. V publikacích využíval znalosti získané vlastní praxí. Psal tedy zejména o státním notářství a justici. Jeho práce jsou dodnes hojně využívány v praxi. Publikoval například *Komentář k zákonu o notářských poplatcích* (1968), *Komentář k notářskému řádu* (1969), který byl odbornou pomůckou zejména nově začínajících pracovníků státních notářství. Dále napsal některé pasáže *Komentáře k občanskému zákoníku* a *Dědické právo* (1981). Je spoluautorem učebnice *Občanské právo hmotné* (1995) a *Dědické právo v teorii a praxi* (2009). Svými pracemi přispěl k překonání některých překážek aplikace občanského práva v praxi.

Mimo dědické právo publikoval monografii týkající se oceňování nemovitostí. Napsal historicky první monografii o registraci smluv, čímž posunul legislativní úpravu směrem k reálným potřebám praxe. Je spoluautorem publikace *Rodinné domky, chaty, garáže, zahrádky* (1966) a učebnice *Civilní právo procesní* (1999).

B. Odborné články v letech 1950 až 1990

V roce 1967 napsal odborný článek s názvem *Dědění autorského práva*. Zabýval se zde hmotným i procesním právem dané oblasti. Zaměřil se na problematiku odmítnutí dědictví, vzdání se dědictví, vypořádání dědictví, jeho likvidaci a připadnutí věřiteli v případě dědění. Autorské právo nemá majetkovou povahu a je tedy sporné, zda v případě absolutního autorského práva jsou dány podmínky pro projednání dědictví. Absolutní autorské právo v době autorovy smrti představuje osobní složku, která není majetková a ocenitelná penězi, není tedy

majetkem ani předmětem projednání dědictví, nicméně i přesto přechází smrtí na dědice vymezené dědickým právem, aniž by se museli stát dědici.²⁴

V roce 1970 napsal další odborný článek s názvem *Ochrana oprávněného dědice*.²⁵ V tomto článku se zabývá dědickou žalobou, pomocí které může oprávněný dědic žalovat nepravého dědice po pravomocném skončení dědického řízení. Je zde vymezený oprávněný dědic a problematika pasivní legitimace u nepravého dědice. Předpokladem je faktická moc nad věcí a výsledek řízení (tedy pravomocné rozhodnutí). Zabývá se také možnostmi vydržení, promlčitelností ochrany, dědickou žalobou a otázkou případné obnovy řízení.

2.3 Karol Plank (1927-1997)²⁶

Karol Plank byl slovenským právníkem, profesorem občanského práva, děkanem Právnické fakulty Univerzity Komenského v Bratislavě, soudcem a předsedou Nejvyššího soudu a odborníkem na občanské právo a civilní proces. Působil také jako soudce z lidu a rozhodce obchodní komory v Praze.

Věnoval se především dědickému právu, manželskému majetkovému právu, družstevnímu právu, vlastnickému právu a závazkovému právu. Za svůj život publikoval pět monografií (*Dedičské právo, Majetkoprávne vzťahy v rodine, Osobné užívanie bytov, Služby v občanskoprávnej úprave, Poistenie občanov*) a desítky článků v odborných časopisech, dokonce zpracoval některé komentáře k zákonům.

Narodil se 6. listopadu 1927. Vystudoval obecnou školu, odmaturoval na gymnáziu a promoval na Právnické fakultě Univerzity Komenského. V roce 1950 se stal právním asistentem na katedře občanského práva a o dva roky později odborným asistentem. V roce 1956 se stal zástupcem docenta v oblasti občanského a rodinného práva.

Od roku 1963 působil jako vedoucí katedry občanského a rodinného práva. V letech 1964 až 1966 působil jako děkan Právnické fakulty Univerzity Komenského a stal se profesorem občanského práva. V roce 1969 se stal prorektorem Právnické fakulty. Rázně odmítal změny, které nastaly po vpádu vojsk Varšavské smlouvy a normalizaci. Za protikomunistické názory nesl odpovědnost po normalizaci, kdy nesměl zastávat žádné veřejné funkce ani publikovat, a to téměř 12 let. Začal tedy vyučovat na Právnické fakultě Univerzity Pavla Jozefa Šafárika v Košicích.

²⁴ MIKEŠ, Jan. Dědění autorského práva. *Socialistická zákonnost*, 1967, roč. 15, č. 10, s. 589-595.

²⁵ MIKEŠ, Jan. Ochrana oprávněného dědice. *Socialistická zákonnost*, 1970, roč. 18, č. 6, s. 335-345.

²⁶ GREGOR, Martin, SVÁK, Ján. *Karol Plank*. Bratislava: Wolters Kluwer, 2021, 504 s., dále CIRÁK, Ján. K životnému jubileu 80. nedožitých narodenín profesora Karola Planka. *Ars Notaria*, roč. 2007, č. 4, s. 41-44.

Po převratu se stal předsedou Nejvyššího soudu Slovenské republiky, kde setrval až do roku 1996. Podílel se na přípravě Ústavy a společně s Viktorem Knappem připravovali občanský zákoník Československé federace, a po rozpadu federace pracoval na občanském zákoníku Slovenské republiky. V roce 1991 získal vědeckou hodnost doktora věd. Postupně omezil rozsah své činnosti na právnických fakultách. Zemřel v roce 1997.

V roce 2006 mu byl udělen Pribinův kříž první třídy in memoriam za významné zásluhy o hospodářský a sociální rozvoj Slovenské republiky v oblasti tvorby a aplikace právního řádu Slovenské republiky. V roce 2014 otevřela Právnická fakulta Univerzity Komenského novou soudní síň, kterou pojmenovala po Karolovi Plankovi.

A. Monografie v letech 1950 až 1990

Je spoluautorem vysokoškolské *Učebnice československého občanského práva* (1965) a učebnice *Občanské právo hmotné II* (1987).

Mimo dědické právo publikoval učebnici *Majetkové vztahy v rodině, Osobné užívání bytov, Služby v občanskoprávnej úprave a Poistenie občanov*.

B. Odborné články v letech 1950 až 1990

V roce 1957 napsal odborný článek s názvem *K pojmu obohatenia sa držiteľa dedičstva*.²⁷ Zabýval se zde především hmotným právem. Zaměřil se na situaci dodatečného objevení dědice, který byl dosud neznámý nebo nepřítomný, dále na závětního dědice, dodatečnou dědickou nezpůsobilost a dodatečnou úpravu dne smrti zůstavitele. V článku zastával názor, že pravý dědic se může žalobou domáhat vydání dědictví v promlčecí lhůtě 3 roky od smrti zůstavitele. Tato promlčecí lhůta není omezena délkou 3 roky v situaci, kdy nepravý dědic nebyl v dobré víře. Dále se v článku zabývá problematikou vzájemných nároků mezi pravým dědicem a držitelem dědictví. Účelem právní úpravy je ochrana oprávněného dědice, a to pomocí vindikace, kdy je třeba vydat obohacení, které v čase dědění existovalo. Upozorňuje, že je vždy třeba rozlišovat držitele v dobré víře a bez této dobré víry, což je poté znát zejména u vrácení podstaty, plodů, užitků a nákladů vynaložených na věc.

V roce 1964 napsal odborný článek s názvem *K novej úprave dedičského práva v ČSSR*.²⁸ V článku se zabýval právem hmotným i procesním. Vycházel z důvodové zprávy k občanskému zákoníku z roku 1964 a úpravu porovnával s předchozím občanským zákoníkem z roku 1950. Zaměřil se mimo jiné i na změny v úpravě dědického práva. Pojednával

²⁷ PLANK, Karol. K pojmu obohatenia sa držiteľa dedičstva. *Socialistická zákonnost*, 1957, roč. 5, č. 3, s. 305-312.

²⁸ PLANK, Karol. K novej úprave dedičského práva v ČSSR. *Právny obzor*, 1964, roč. 47, č. 10, s. 577-592.

o dědickém právu k majetku v osobním vlastnictví. Dle Planka má dědění majetku v soukromém vlastnictví stejný režim, nicméně se zde liší poplatek. Upozornil na změny v oblasti formy, pořizovací způsobilosti a obsahu závěti. V článku se zabývá změnami instituty dědického práva, ale i těmi, kterých se změna nedotkla. Uvádí, že úprava odmítnutí dědictví zůstala beze změny, stejně jako dědická nezpůsobilost, dědické tituly, dědění ze zákona a odúmrtí. Byla upravena nemožnost zřeknout se dědického práva. Nároky pozůstalého manžela byly zúženy. Dále nastaly změny v dědění dle závěti, a to hlavně v otázce vlastnoruční závěti, problematika náležitostí závěti i subjektu, závěti nezletilého a nesvéprávného a obsahu závěti. Byla zrušena úprava odkazu a vydědění. Zakotvena zůstala ochrana nepominutelných dědiců a odpovědnost za dluhy zůstavitele, a to do výše nabytého dědictví. V procesní stránce se změnila koncepce dědického řízení a samotná otázka vypořádání dědiců.

2.4 Vojtěch Cepl (1938-2009)²⁹

Vojtěch Cepl byl českým právníkem, vysokoškolským pedagogem, soudcem Ústavního soudu České republiky, jedním z autorů současné Ústavy České republiky a moderátorem vlastního pořadu s názvem Člověk a demokracie. Cepl byl znám jako svobodomyšlný a protirežimní člověk.

Narodil se 16. února 1938. Vystudoval obecnou školu, v roce 1956 odmaturoval na gymnáziu a poháněný touhou zlepšit svět se rozhodl studovat právnickou fakultu. Měl štěstí, protože zájem o studium práv byl v této době mizivý, a tak na právnickou fakultu mohla být přijata řada studentů nekomunistického původu. Mezi takové studenty patřil mimo jiné Vojtěch Cepl, Alena Winterová, Zdeněk Masopust, Jan Čermák nebo Jaroslava Vanderková.

V roce 1961 absolvoval Právnickou fakultu Univerzity Karlovy s červeným diplomem a s obhájenou diplomovou prací na téma Vztah mezinárodního práva a práva jednotlivých států. Dané téma zajímalo tehdejší socialistické teoretiky, včetně akademika Viktora Knappa. Ještě tentýž rok šel na vojnu k sedmému spojovacímu pluku v Litoměřicích, jehož úkolem bylo odposlouchávat piloty amerických bombardérů létajících nad prostorem NATO. Přiklonil se k názoru, že mezinárodní právo je součástí práva československého.

Po vojně pracoval ve státním podniku zahraničního obchodu Transakta, který kontroloval síť obchodních společností na světových trzích. Zanedlouho poté dostal nabídku na asistentské místo na Právnické fakultě a nastoupil na katedru teorie práva. Na katedře se seznámil s dalším asistentem a později se svým velmi dobrým přítelem Petrem Pithartem. V rámci práce

²⁹ NĚMEČEK, Tomáš. *Vojtěch Cepl – Život právníka ve 20. století*. Praha: Leges, 2010, 143 s.

na Právnické fakultě Univerzity Karlovy vyjížděl do zahraničí, do zemí jako Švédsko, Nizozemí, Anglie či Amerika. V roce 1967 postgraduálně studoval na Oxfordu a v roce 1969 v rámci postgraduálního stipendijního programu byl vyslán na Michiganskou univerzitu, kterou si zamiloval. Z Ameriky se vrátil ohromený a nadšený státem, jeho hodnotami i jeho občany.

Byl odpůrcem komunismu a nikdy nevstoupil do KSČ, soudobý režim v Československu se mu nelíbil a svými názory se nijak netajil, i to bylo důvodem pozdějšího pronásledování jeho osoby ze strany Státní bezpečnosti, která ho původně chtěla získat jako tajného spolupracovníka pro jeho styky s Ivanem Klímou, Petrem Pithartem, Ludvíkem Vaculíkem, Alexandrem Klimentem, Pavlem Kohoutem, Václavem Havlem, Jiřím Brabcem nebo Jiřím Dientsbierem. Vojtěch Cepl spolupráci odmítl.

Po nátlaku v roce 1976 omezil společenské kontakty a začal se věnovat neutrálním věcem, v právu se začal věnovat nepřilíš čtivému, ale politicky neškodnému dědickému právu. Publikoval článek o univerzální sukcesi³⁰ a jejím oslabování v moderních dějinách a také článek o transmisi³¹ dědictví a její tehdejší chybějící právní úpravě. Na právnické fakultě vyučoval občanské právo se zaměřením na právo dědické a publikoval právní texty.

V roce 1989 vyslovil názor, že za tvorbu zákonů by měli odpovídat konkrétní lidé, nikoliv anonymní úředníci. Byl jmenován proděkanem Právnické fakulty Univerzity Karlovy, začal pracovat jako neformální poradce českého ministra pro hospodářskou politiku a rozvoj Karla Dyby, především pro otázky bytové politiky a deregulaci nájemného, stal se docentem a členem strany Občanská demokratická aliance (ODA). V roce 1992 se účastnil psaní Ústavy a projednávání návrhu zákona o Ústavním soudu. Později se stal soudcem Ústavního soudu (udává se, že byl soudcem zpravodajem u 71 nálezů a 1330 usnesení) a patřil k prvním čtyřem soudcům Ústavního soudu, kteří jako první využili práva odlišného stanoviska (disentu). Jeho ambicí coby soudce bylo působit na právníky i na širokou veřejnost.

Po odchodu z Ústavního soudu v roce 2004 se stal ombudsmanem Komerční banky. Zanedlouho poté začal moderovat vlastní pořad s názvem Člověk a demokracie na stanici Český rozhlas 6. Zemřel v roce 2009 na leukémii.

³⁰ Univerzální sukcese je přechod souhrnu veškerých subjektivních práv jako celku na nového nabyvatele. Článek se zabývá sporem, zda je univerzální sukcese v socialistickém právu jediná možná, jednou z možností nebo zcela nepřijatelná.

³¹ Situace, kdy zůstavitel zemře před tím, než stačí jiné dědictví přijmout nebo odmítnout. V tomto případě převládá názor, že může dědictví přijmout nebo odmítnout nový dědic (transmitář).

A. Monografie v letech 1950 až 1990

Vojtěch Cepl je autorem monografie s názvem *Vznik a vývoj socialistického práva* (1976), kde ve druhé části pojednává o dědickém právu. Dále je spoluautorem vysokoškolské učebnice *Občanské právo hmotné II* (1987).

B. Odborné články v letech 1950 až 1990

V roce 1976 napsal odborný článek s názvem *Oslabování univerzální sukcese*³², ve kterém se zabývá především hmotným právem. Navazuje na právo římské, Justiniánův zákoník, digesta, francouzský Code Civil a rakouský Obecný zákoník občanský z roku 1811. Cepl zde uvádí, že dědění zahrnuje univerzální i singulární sukcesí, dědění jsou tedy všechny sukcese pro případ smrti. Univerzální sukcese zabezpečuje zájem věřitele, přičemž základem je teze o jednotě pozůstalosti a je nutné bezpodmínečné přijetí dědictví a neodvolatelnost takového přijetí. Odmítnuté podíly přirůstají ostatním dědicům (tzv. akrescence). Dále existují speciální singulární sukcese, a to zejména u pojistných úhrad, osobních aut invalidů nebo drahých kovů. Cepl zde zastává názor, že univerzální sukcese postupně ztrácí na významu.

V roce 1978 napsal další odborný článek s názvem *Transmise dědictví*³³, kde pojednává o tom, že právo na odmítnutí dědictví je děditelné. To znamená, že pokud dědic po zůstaviteli zemře a nestihne dědictví přijmout nebo odmítnout, nabývá právo přijetí či odmítnutí dědictví jeho dědic. Tento článek se mi bohužel nepodařilo dohledat.

³² CEPL, Vojtěch. Oslabování univerzální sukcese. *Acta Universitatis Carolinae Iuridica*, 1976, roč. 22, č. 3, s. 229-246.

³³ CEPL, Vojtěch. Transmise dědictví. *Acta Universitatis Carolinae Iuridica*, 1978, roč. 24, č. 2, s. 129-162.

3 Vybrané instituty dědického práva

V této kapitole bude představena problematika vybraných institutů dědického práva, konkrétně otázka osoby spolužijící v postavení dědice, ochrana oprávněného dědice a její promlčení a vydědění. Součástí každé z podkapitol bude vymezení pojmu a vývoj právní úpravy od Obecného zákoníku občanského, přes socialistické občanské zákoníky (OZ 1950, OZ 1964) k současné právní úpravě. Budu se zabývat spornými aspekty daného institutu, které byly řešeny praxí v monografiích a odborných člancích. Stěžejní otázkou bude míra vlivu sovětského práva na právní úpravu Československé socialistické republiky. Dále bude zkoumáno, zda byl konkrétní institut chápán významově stejně či odlišně, zda byl v konkrétním období právně upraven, a zda jej lze chápat ve stejném významu i dnes.

3.1 Problematika osoby spolužijící v postavení dědice

Spolužijící osoba je taková osoba, která žila se zůstavitelem ve společné domácnosti po určitou zákonem stanovenou dobu před jeho smrtí, a která z tohoto důvodu o společnou domácnost pečovala nebo byla na zůstavitele odkázána výživou. Touto osobou může být rodič, sourozenec, vzdálenější příbuzný (strýc, neteř apod.), ale i osoba bez příbuzenského poměru k zůstaviteli (druh, kamarád).

3.1.1 Obecný zákoník občanský

Zákonná dědická posloupnost je vymezena v ustanovení § 730 a násl. OZO (zákon č. 946/1811 Sb. z. s.), který spolužijící osobu jako zákonného dědice neznal.

3.1.2 Občanský zákoník z roku 1950

Dle ustanovení § 528 a násl. OZ 1950 (zákon č. 141/1950 Sb.) spadá spolužijící osoba do druhé dědické skupiny spolu s pozůstalým manželem a rodiči zůstavitele. Zákon klade důraz na to, aby spolužijící osoba žila se zůstavitelem po dobu alespoň jednoho roku před jeho smrtí ve společné domácnosti jako člen rodiny. Dědicové druhy skupiny dědí rovným dílem, nicméně je zvýhodněn manžel, který dědí nejméně polovinu pozůstalosti.

3.1.3 Občanský zákoník z roku 1964

Dle ustanovení § 473 a násl. OZ 1964 (zákon č. 40/1964 Sb.) spadá spolužijící osoba do druhé dědické skupiny spolu s pozůstalým manželem, respektive partnerem, a rodiči zůstavitele. Spolužijící osoba nemůže být samostatným dědicem druhé dědické skupiny, proto pokud by měla být jediným dědicem, spadne do dědické skupiny třetí, kde bude dědit rovným dílem se sourozenci zůstavitele nebo samostatně.

3.1.4 Občanský zákoník z roku 2012

Dle ustanovení § 1635 a násl. OZ (zákon č. 89/2012 Sb.) spadá spolužijící osoba do druhé dědické skupiny spolu s pozůstalým manželem a rodiči zůstavitele. Spolužijící osoba nemůže být samostatným dědicem druhé dědické skupiny, proto pokud by měla být jediným dědicem, spadne do dědické skupiny třetí, kde bude dědit rovným dílem se sourozenci zůstavitele nebo samostatně.³⁴

3.1.5 Problematické aspekty

Občanský zákoník z roku 1950 kladl důraz na to, aby spolužijící osoba žila se zůstavitelem jako člen jeho rodiny, nemusí však být se zůstavitelem v příbuzenském poměru.³⁵ Může se tedy jednat i o družku zůstavitele nebo její dítě.³⁶ Důvodem dědění této osoby je blízký osobní a citový vztah k zůstaviteli daný členstvím v rodinném kolektivu a péčí o společnou domácnost, respektive odkázaností na zůstavitele.³⁷ Spolužijící osoba je povolána k dědění v důsledku mravního i hospodářského hodnocení jejího soužití se zůstavitelem, neboť se jedná o vztah obdobný vztahu rodinnému a jde o osobu zůstaviteli blízkou.³⁸

Mezi kumulativní podmínky pro přiznání statusu spolužijící osoby se řadí spolužití ve společné domácnosti, spolužití po určitou dobu před smrtí zůstavitele a alternativně péče o společnou domácnost nebo odkázanost na výživu.

Jde-li o soužití se zůstavitelem ve společné domácnosti po určitou zákonem stanovenou dobu, není překážkou dočasný nebo přechodný pobyt mimo tuto společnou domácnost, například z důvodu léčení v nemocnici nebo návštěvy příbuzných.³⁹ Společnou domácnost tvoří osoby, které spolu trvale žijí a společně alespoň zčásti hradí náklady na své potřeby. Společné žití v jednom bytě není kritériem pro vytvoření společné domácnosti.⁴⁰

Je také třeba, aby spolužijící osoba žila se zůstavitelem ve společné domácnosti nejméně po dobu jednoho roku před jeho smrtí. Soužití musí existovat v době smrti zůstavitele, jestliže bylo v posledním roce zrušeno, spolužijící osoba nebude dědit, i kdyby předtím žila se

³⁴ HOLÍKOVÁ, Lenka. Spolužijící osoba jako dědic. *Ad Notam*, 2016, roč. 22, č. 1, s. 3-7.

³⁵ KNAPP, Viktor a kol. *K otázkám nového občanského práva*. Praha: Orbis, 1950, s. 63-67.

³⁶ KIZLINKOVÁ, Věra. *Občanský zákoník, stručný výklad zákona ze dne 25. X. 1950 č. 141 Sb.* Praha: Orbis, 1952, s. 108-109, dále KNAPP, Viktor a kol. *Učebnice československého občanského práva*. Praha: Orbis, 1965, s. 508-516, dále LAZAR, Ján, ŠVESTKA, Jiří. *Občanské právo hmotné, svazek II*. Praha: Panorama, 1987, s. 351-353.

³⁷ KNAPP, Viktor a kol. *Učebnice československého občanského práva*. Praha: Orbis, 1965, s. 508-516.

³⁸ MIKEŠ, Jiří. *Dědické právo. Svazek II*. Praha: Panorama, 1981, s. 38-46

³⁹ KNAPP, Viktor a kol. *Učebnice občanského a rodinného práva*. Praha: Orbis, 1953, s. 28-35. dále KNAPP, Viktor a kol. *Občanské právo hmotné, svazek II*. Praha: CODEX, 1995, s. 445-446.

⁴⁰ MIKEŠ, Jiří. *Dědické právo*. Praha: Panorama, 1981, s. 38-46.

zůstavitelem mnoho let.⁴¹ Dědický nárok tedy nebude založen, skončilo-li soužití několik dní před smrtí zůstavitele.⁴²

Musí být naplněna podmínka péče o společnou domácnost nebo alternativně odkázanost výživou na zůstavitele. Péči o společnou domácnost je třeba vykládat s ohledem na celkový zdravotní stav, schopnost pomáhat v domácnosti a na výdělečné a majetkové možnosti spolužijící osoby. Takovou péčí bude obstarávání běžných domácích prací, udržování bytu v pořádku a čistotě, event. vaření, praní nebo žehlení. Dědický nárok nebude založen v případě péče o domácnost za odměnu nebo mzdu, nebo pokud se jednalo o pouhou občanskou výpomoc.⁴³ Zákon nevyžaduje existenci zákonného nároku na poskytování výživy, postačí tedy dobrovolné poskytování zůstavitelem bez nároku na náhradu.⁴⁴ Je zde rozhodující faktický stav. Podmínkou odkázanosti na výživu není ani vzájemná alimentární povinnost.⁴⁵

Pokud existují spolužijící osoby dvě, přičemž se jedná o manžele, je každý z manželů v postavení dědice a majetek nabytý z dědictví se nestává součástí bezpodílového spoluvlastnictví, nýbrž je výlučným vlastnictvím každého z manželů.⁴⁶

Bude-li spolužijící osoba dědit ve druhé dědické skupině, dostane se jí nejvýše polovina dědictví. Bude-li spolužijící osoba dědit ve třetí dědické skupině, může se jí dostat celého dědictví, ale také podstatně méně, než by se jí bylo bývalo dostalo v dědické skupině druhé, neboť záleží na počtu sourozenců zůstavitele.⁴⁷

Velmi zajímavou je otázka kumulace dědických nároků. Jedná se o situaci, kdy jedna osoba naplní požadavky více dědických předpokladů. Kumulace dědických nároků nikdy nemůže nastat u manžela nebo rodiče zůstavitele. Je teoreticky možná pouze u sourozence nebo prarodiče zůstavitele.⁴⁸

Setkají-li se ve druhé dědické skupině dvě skutečnosti odůvodňující dědění v této skupině, lze dědit jen na podkladě jedné z obou skutečností, nikoliv na podkladě obou, ale dědicovi nelze odeprít právo výběru, aby si vybral příznivější základ svého dědického

⁴¹ KNAPP, Viktor a kol. *Učebnice československého občanského práva*. Praha: Orbis, 1965, s. 508-516.

⁴² MIKEŠ, Jiří. *Dědické právo*. Praha: Panorama, 1981, s. 38-46, dále KNAPP, Viktor a kol. *Občanské právo hmotné, svazek II*. Praha: CODEX, 1995, s. 445-446.

⁴³ MIKEŠ, Jiří. *Dědické právo*. Praha: Panorama, 1981, s. 38-46.

⁴⁴ KNAPP, Viktor a kol. *Učebnice československého občanského práva*. Praha: Orbis, 1965, s. 508-516.

⁴⁵ KNAPP, Viktor a kol. *Občanské právo hmotné, svazek II*. Praha: CODEX, 1995, s. 445-446.

⁴⁶ MIKEŠ, Jiří. *Dědické právo*. Praha: Panorama, 1981, s. 38-46.

⁴⁷ Tamtéž.

⁴⁸ TEISSIG, Karel. Střet dědických nároků podle § 518 a § 530 obč. zák. *Socialistická zákonnost*, 1955, roč. 3, č. 5, s. 404-409.

nároku.⁴⁹ Kumulace dědických nároků je ve druhé dědické skupině vyloučena a není tedy možné získat větší dědický podíl při naplnění obou dědických předpokladů.⁵⁰

V případě kumulace dědických nároků ve třetí dědické skupině se střetávají dva odlišné názory. Jeden směr se opírá o účel zákona. Jedná se o situaci, kdy je spolužijící osoba zároveň sourozencem zůstavitele. Majetek zůstavitele má připadnout především těm, kteří s ním tvořili rodinu a kteří s ním za jeho života majetek užívali. Zákon spolužijící osobu před sourozencem zvýhodňuje již tím, že ji řadí do druhé dědické skupiny. Sourozenci jsou řazeni do dědické skupiny třetí, neboť zpravidla už založili vlastní rodiny a jejich vztah k zůstaviteli není bezprostřední, na rozdíl od vztahu zůstavitele a spolužijící osoby. Bude-li spolužijící osoba dědit až v rámci třetí dědické skupiny, a zároveň bude sourozencem zůstavitele, je na místě ji také zvýhodnit, neboť její vztah se zůstavitelem bude intenzivnější než vztah ostatních sourozenců.⁵¹ Takové řešení se jeví jako spravedlivější.⁵² Druhý směr naopak kumulaci dědických podílů nepřipouští a požaduje zachovat zásadu rovnosti dědických podílů se současným výběrem ustanovení pro dědice příznivějšího. I přesto, že by bylo spravedlivější spolužijícího sourozence zvýhodnit, nelze tak učinit v rámci kumulace dědických podílů. Takové osobě připadne pouze dědický podíl se zřetelem k sourozeneckému poměru k zůstaviteli. Pokud by chtěl zůstavitel spolužijícího sourozence zvýhodnit, mohl tak učinit sám, neboť měl možnost o svém majetku pořídit závět.⁵³ Znění občanského zákoníku nevyklučuje výběr příznivějšího ustanovení a nedává důvod zvýhodnit spolužijící osobu, a také nezakazuje dědění na základě dvou zákonných předpokladů.⁵⁴

Bylo navrženo i rozšíření dědického práva spolužijících osob na veškeré domácí zařízení a jednoměsíční nedoplatky zůstavitelovy mzdy v případě, že by tato osoba žila se zůstavitelem ve společné domácnosti alespoň 5 let a nedědil by manžel zůstavitele.⁵⁵

⁴⁹ KNAPP, Viktor a kol. *Učebnice občanského a rodinného práva*. Praha: Orbis, 1953, s. 28-35.

⁵⁰ HOLUB, Rudolf. *Komentář k občanskému zákoníku. Právo dědické*. Praha: Orbis, 1957, s. 106-109, dále LAZAR, Ján, ŠVESTKA, Jiří. *Občanské právo hmotné, svazek II*. Praha: Panorama, 1987, s. 351-353, dále KNAPP, Viktor a kol. *Občanské právo hmotné, svazek II*. Praha: CODEX, 1995, s. 445-446.

⁵¹ KNAPP, Viktor a kol. *Učebnice československého občanského práva*. Praha: Orbis, 1965, s. 508-516

⁵² KNAPP, Viktor a kol. *Československé občanské právo, svazek II*. Praha: Orbis, 1074, s. 585-587, dále PLANK, Karol. *Dědické právo*. Bratislava: Slovenské vydavateľstvo politickej literatúry, 1954, s. 64 a násl.

⁵³ MIKEŠ, Jiří. *Dědické právo*. Praha: Panorama, 1981, s. 38-46, dále LAZAR, Ján, ŠVESTKA, Jiří. *Občanské právo hmotné, svazek II*. Praha: Panorama, 1987, s. 351-353, dále KNAPP, Viktor a kol. *Občanské právo hmotné, svazek II*. Praha: CODEX, 1995, s. 445-446, dále KRATOCHVÍL, Zdeněk a kol. *Nové občanské právo*. Praha: Orbis, 1965, dále TVRDÝ, Jaroslav. Dědické právo sourozence jako spolužijící osoby. *Socialistická zákonnost*, 1967, roč. 15, č. 4, s. 246-248, dále Rozhodnutí NS ze dne 28. března 1952, Cz 87/52.

⁵⁴ TEISSIG, Karel. Střet dědických nároků podle § 518 a § 530 obč. zák. *Socialistická zákonnost*, 1955, roč. 3, č. 5, s. 404-409.

⁵⁵ BÉBR, Richard. Některé problémy dědického práva z hlediska přípravy nového občanského zákoníka. *Socialistická zákonnost*, 1961, roč. 9, č. 7, s. 408-413.

Nejčastějším případem spolužití osob byl vztah druha a družky, ke kterému dochází faktickou cestou. Tento vztah plní stejné společenské funkce jako vztah manželský a vykazuje znaky rodinného soužití, proto také podléhá obecným společenským zákonitostem rodinných vztahů, neboť zde existuje vzájemná materiální pomoc a vytváření osobního vlastnictví. Právní řád byl založen na ochraně rodiny jako základu socialistické společnosti a druhům tedy byla poskytnuta méně rozsáhlá práva než manželům. To, že je manželství preferováno, lze spatřit hned v několika aspektech. U druhů nikdy nevznikne bezpodílové spoluvlastnictví, jaké vzniká v případě manželství. U manželů není podmínkou dědění spolužití ve společné domácnosti po určitou zákonem stanovenou dobu.⁵⁶ Nicméně vztah druha a družky má dopady i v rámci dědického práva. I kdyby se sama družka nestala dědičkou, její dítě, jehož otcem byl zůstavitel, bude dědicem v první dědické skupině a bude dědit rovným dílem s ostatními dětmi zůstavitele, neboť zákon nečiní rozdíly mezi manželskými a nemanželskými dětmi.⁵⁷

3.1.6 Zhodnocení vlivu sovětského práva na právní úpravu ČSSR

Občanský zákoník z roku 1950 se inspiroval sovětským občanským zákoníkem z roku 1922. I přes to, že tento institut v našem právním řádu dosud nebyl znám a vládní návrh československého občanského zákoníku z roku 1937 spolužijící osobu jako zákonného dědice neuznával, OZ 1950 zahrnul spolužijící osobu mezi dědice ze zákona. Jedná se o institut poplatný době, neboť dědění takové osoby odpovídalo požadavkům socialistické morálky a etiky, která kladla důraz na vztah obdobný poměrům rodinným. Nicméně preferováno bylo manželství, proto jednalo-li se o druha, tento měl horší právní postavení než manžel a dědictví mu tak často nepřipadlo.

3.2 Ochrana oprávněného dědice a její promlčení

Oprávněným dědicem je osoba, které svědčí dědický titul a je způsobilá být dědicem.

3.2.1 Obecný zákoník občanský

V ustanovení § 823 OZO (zákon č. 946/1811 Sb. z. s.) byla upravena dědická žaloba, podle které se mohl ten, kdo tvrdil, že má lepší nebo stejné dědické právo domáhat odstoupení nebo rozdělení dědictví na tom, kdo jej měl v držbě. Vypořádání vzájemných nároků upravovalo ustanovení § 824 OZO, řídilo se ustanovením o držbě.

⁵⁶ BRANDEIS, Richard. Má družka stejná práva jako manželka? *Socialistické soudnictví*, 1967, roč. 7, s. 287-289.

⁵⁷ RADVANOVÁ, Senta. Vztah druha a družky (úvaha). *Acta universitatis Carolinae Iuridica*, 1964, roč. 10, s. 31-50.

K promlčení práva na ochranu oprávněného dědice byla stanovena třicetiletá nebo čtyřicetiletá lhůta na základě ustanovení § 1485 OZO. Výjimkou bylo ustanovení § 1487 OZO, podle kterého se právo na zneplatnění posledního pořízení nebo právo žádat povinný díl nebo jeho doplnění promlčí ve tříleté lhůtě. V praxi se objevil názor, že by se mělo jednat o lhůtu nepromlčitelnou, jako je tomu u práva vlastnického a s ním související žaloby vlastnické, aby se tak dědic jako vlastník věci nedostal do horšího postavení než držitel, který může uplatnit držbu kdykoliv.

3.2.2 Občanský zákoník z roku 1950

Ochranu oprávněného dědice obsahovalo ustanovení § 557 OZ 1950 (zákon č. 141/1950 Sb.). Pokud se po skončení dědického řízení zjistil oprávněný dědic, držitel dědictví byl povinen vydat mu majetek z dědictví podle zásad o oprávněném a neoprávněném držiteli a nesměl se na škodu oprávněného dědice obohatit. Zvláštní žaloba upravena nebyla.

K promlčení práva na ochranu byla stanovena tříletá lhůta od smrti zůstavitele nebo ode dne, kdy prohlášení za mrtvého nabylo právní moci dle ustanovení § 558 OZ 1950.

3.2.3 Občanský zákoník z roku 1964

Ochranu oprávněného dědice obsahovalo ustanovení § 485 OZ 1964 (zákon č. 40/1964 Sb.). Pokud se po skončení dědického řízení zjistilo, že oprávněným dědicem byl někdo jiný, byl držitel povinen vydat oprávněnému dědictví podle zásad o bezdůvodném obohacení tak, aby neměl majetkový prospěch na újmu oprávněného dědice. Jednalo se o zvláštní žalobu. Vzájemné vypořádání bylo upraveno ve druhém odstavci.

K promlčení práva na ochranu byla stanovena tříletá lhůta od smrti zůstavitele nebo ode dne, kdy prohlášení za mrtvého nabylo právní moci dle ustanovení § 105 OZ 1964. Po novelizaci občanského zákoníku v roce 1982 byla nově promlčení lhůta vázána na pravomocné skončení dědického řízení, aby se předešlo tomu, že skončí dříve než samotné řízení o dědictví.

3.2.4 Občanský zákoník z roku 2012

V občanském zákoníku z roku 2012 (zákon č. 89/2012 Sb.) ochrana oprávněného dědice není explicitně upravena a nenalezneme ji tedy v hmotném dědickém právu. Je upravena v ustanovení § 189 odst. 2 zákona o zvláštních řízeních soudních. Podle tohoto ustanovení se může ten, kdo nebyl účastníkem jako dědic v době vydání rozhodnutí o pozůstalosti, bránit pomocí žaloby.⁵⁸

⁵⁸ PLAŠIL, Filip, TALANDOVÁ, Iveta, TALANDA, Adam. Žaloba oprávněného dědice. *Bulletin advokacie*, 2020, č. 1–2, s. 30–38, dostupné z: <https://advokatnidenik.cz/2020/03/03/zaloba-opravneneho-dedice/>

V současné době je promlčení práva na ochranu spojeno s tříletou subjektivní a desetiletou objektivní promlčecí lhůtou.

3.2.5 Problematické aspekty

Oprávněným dědicem je ten, komu svědčí dědický titul – zákon nebo závěť, je dědicky způsobilý a nebyl účastníkem dědického řízení. Bude jím zpravidla dědic neznámý nebo nepřítomný v době projednávání dědictví. Po skončení dědického řízení se může objevit z více důvodů, například pro dodatečné objevení závěti, dědické nezpůsobilosti, neplatnosti závěti nebo dodatečné opravě dne smrti zůstavitele.⁵⁹ Oprávněným dědicem bude i vyděděný potomek v případě, že se dodatečně zjistí důvod neplatnosti nebo zdánlivosti vydědění.⁶⁰

Oprávněným dědicem nemůže být ten, kdo dědictví odmítl, nebo ten, kdo byl účastníkem dědického řízení, což plyne ze zásady *ne bis in idem*.⁶¹ Objevil se názor, že by oprávněným dědicem mohl být i ten, kdo účastníkem řízení byl, neboť opačný názor by vedl k vyvlastnění dědice.⁶² S tímto osobně nesouhlasím, neboť účastník řízení má možnost obrany již v dědickém řízení pomocí řádného opravného prostředku – odvolání. Dle některých autorů je účastníkem řízení i dědic neznámý, nebo dědic neznámého pobytu, kterému byl v řízení ustanoven opatrovník. Takovému dědici poté nesvědčí žaloba na vydání dědictví, ale mimořádný opravný prostředek – obnova řízení.⁶³

Nepravým dědicem je osoba, která nabyla dědictví, aniž by jí svědčil dědický titul. Taková osoba je držitelem dědictví.⁶⁴

Žaloba na vydání dědictví je institutem občanskoprávní ochrany, který slouží k ochraně fungování zásady nedotknutelnosti vlastnictví. Zajišťuje ochranu nedotknutelnosti majetkové sféry oprávněného dědice, ale i ochranu nedotknutelnosti vlastnictví třetích osob, které jsou v dobré víře.⁶⁵

Po pravomocném skončení dědického řízení oprávněnému dědici svědčí nárok na vydání dědictví proti nepravému dědici, který se promlčuje v objektivní tříleté lhůtě od smrti

⁵⁹ PLANK, Karol. K pojmu obohatenia se držiteľ'a dedičstva. *Socialistická zákonnost*, 1957, roč. 5, č. 3, s. 305-311.

⁶⁰ MUCHA, Jiří. Několik úvah k procesněprávní problematice vydědění. *Bulletin Advokacie*, 1984, s. 97-109.

⁶¹ KOBER, Jan. K ochraně oprávněného dědice. *Bulletin Advokacie*, 1971, č. 3, s. 140-147, dále SCHNEIDEROVÁ, Jindra. Několik poznámek k ochraně oprávněného dědice podle občanského zákoníku. *Bulletin advokacie*, 1982, č. 1-3, s. 30-37, dále WINTEROVÁ, Alena. Účastníci řízení o dědictví a žaloba oprávněného dědice. *Socialistická zákonnost*, 1986, roč. 34, č. 6, s. 307-313.

⁶² TUREK, Jaroslav. Právní ochrana oprávněného dědice podle občanského zákoníku. *Právník*, 1974, roč. 113, č. 10, s. 969-984.

⁶³ WINTEROVÁ, Alena. Účastníci řízení o dědictví a žaloba oprávněného dědice. *Socialistická zákonnost*, 1986, roč. 34, č. 6, s. 307-313.

⁶⁴ MIKEŠ, Jiří. Ochrana oprávněného dědice. *Socialistická zákonnost*, 1970, roč. 18, č. 6, s. 335-345.

⁶⁵ ČÍŽKOVSKÁ, Věra. Ochrana pravého dědice. *Právník*, 1970, roč. 109, č. 3, s. 209-216.

zůstavitele nebo ode dne, kdy usnesení o prohlášení za mrtvého nabylo právní moci.⁶⁶ Po novelizaci občanského zákoníku v roce 1982 se tříletá lhůta počítala od právní moci rozhodnutí v dědickém řízení, neboť docházelo k tomu, že řízení skončilo po více než 3 letech od smrti zůstavitele a oprávněnému dědici tak nesvědčily právní prostředky ochrany, neboť nebyl oprávněn podat žalobu do skončení dědického řízení.⁶⁷ Tato poměrně krátká promlčecí lhůta byla stanovena, aby se zabránilo dlouhému stavu nejistoty a byla posílena právní jistota nabyvatele dědictví. Někteří autoři se domnívají, že by lhůta měla být delší, neboť se jedná o uplatnění práva ze zákona.⁶⁸ Je třeba podotknout, že se jedná o promlčení žalobní ochrany, a možnost domáhat se vydání dědictví je tedy časově omezena. Důsledkem je ztráta žaloby, nikoliv zánik nároku nebo zánik subjektivního práva.⁶⁹ Problémem by mohl být i fakt, že oprávněný dědic není účastníkem řízení a pravomocné rozhodnutí dědického řízení mu proto nebude doručeno a tato osoba se o pravomocném skončení dědického řízení nedozví.⁷⁰

Po uplynutí promlčecí lhůty může nepravý dědic uplatnit námitku promlčení.⁷¹ Nepravému dědici by mohla svědčit i ochrana pomocí žaloby vlastnické, neboť prakticky došlo k nabytí dědictví vydržením. Na nepravého dědice se hledí jako na vydržitele, nicméně tím není, neboť není držitelem v dobré víře. Oprávněný dědic tedy nepozbývá vlastnické právo, pouze se mu promlčuje ochranný nárok. I když lze v postavení nepravého dědice spatřit držbu, nikdy nemůže dojít k vydržení, které dobový právní řád nezná, a proto je na místě námitka promlčení, nikoliv námitka vydržení.⁷² Další problematikou je promlčení v případě nepravého dědice, který v dobré víře nebyl. Někteří autoři uvádí, že by se v tomto případě právo na vydání dědictví nemělo promlčovat vůbec, nebo v podstatně delší lhůtě.⁷³ Námitka promlčení by tedy na jednu stranu mohla být zjevným zneužitím práva u nepravého dědice ve zlé víře, na druhou stranu její vypuštění by mohlo být v rozporu se zásadou socialistické zákonnosti a zásadou materiální pravdy.⁷⁴

⁶⁶ KIZLINKOVÁ, Věra. *Občanský zákoník, stručný výklad zákona ze dne 25. X. 1950 č. 141 Sb.*, Praha: Orbis, 1952, s. 117-118, dále KNAPP, Viktor a kol. *Učebnice občanského a rodinného práva*. Praha: Orbis, 1953, s. 59-61.

⁶⁷ MIKEŠ, Jiří. Ochrana oprávněného dědice. *Socialistická zákonnost*, 1970, roč. 18, č. 6, s. 335-345.

⁶⁸ ČÍŽKOVSKÁ, Věra. Ochrana pravého dědice. *Právník*, 1970, roč. 109, č. 3, s. 209-216.

⁶⁹ TUREK, Jaroslav. Právní ochrana oprávněného dědice podle občanského zákoníku. *Právník*, 1974, roč. 113, č. 10, s. 969-984.

⁷⁰ Tamtéž.

⁷¹ PLANK, Karol. K pojmu obohatenia se držiteľ'a dedičstva. *Socialistická zákonnost*, 1957, roč. 5, č. 3, s. 305-311.

⁷² SCHNEIDEROVÁ, Jindra. Několik poznámek k ochraně oprávněného dědice podle občanského zákoníku. *Bulletin advokacie*, 1982, č. 1-3, s. 30-37.

⁷³ ČÍŽKOVSKÁ, Věra. Ochrana pravého dědice. *Právník*, 1970, roč. 109, č. 3, s. 209-216.

⁷⁴ HALOUZKA, Vladimír. K otázkám žaloby oprávněného dědice o vydání dědictví. *Socialistické súdnictvo*, 1982, roč. 34, č. 8, s. 33-38.

Institut ochrany oprávněného dědice v praxi i v teorii narážel na mnoho problémů plynoucích zejména z vnitřní nesourodosti mezi principy ochrany oprávněného dědice a principy ochrany vlastnického práva. Dědická žaloba byla úzce spjata se způsobem přechodu dědictví na dědice, tedy s univerzální sukcesí, neboť nebyla možná v případě přechodu jednotlivých věcí. V případě jednotlivých věcí je nutno využít žaloby vlastnické. Mezi ochranou vlastníka a ochranou oprávněného dědice existují rozdíly.⁷⁵ Oprávněnému dědici svědčí žaloba na vydání dědictví, která je zvláštním prostředkem k ochraně subjektivního práva dědického a je obdobou vlastnické žaloby. Dědická žaloba směřuje na vydání celého dědictví nebo jeho části, která odpovídá velikosti dědického podílu žalobce, a nikoliv jen k vydání určité věci, jak je tomu u žaloby vlastnické.⁷⁶ U vlastnické žaloby k promlčení nedochází, ale právo oprávněného dědice na vydání dědictví se promlčuje.⁷⁷ To, že se v dědickém řízení nepodařilo procesněprávně prosadit právo oprávněného subjektu, neznamená, že hmotněprávně takové právo neexistuje. Vzhledem k tomu, že oprávněný dědic hmotněprávně nabývá nepromlčitelné vlastnické právo k dědictví okamžikem smrti zůstavitele, může se domáhat vlastnickou žalobou jednotlivých věcí z dědictví, ovšem pouze těch, ke kterým vlastnické právo nevydržel nepravý dědic, neboť v případě jím vydržených věcí může nepravý dědic využít vlastnickou žalobu i proti oprávněnému dědici.⁷⁸ Obě žaloby slouží k ochraně vlastníka na držbu a užívání věci a k ochraně absolutního práva. Obě chrání pouze jednu stránku struktury příslušného práva, tzn. chrání oprávnění věc držet a užívat, ale nedotýkají se oprávnění z těchto práv vyplývajících.⁷⁹

Vzájemné vypořádání nároků a rozsah dědictví, který je nepravý dědic povinen vydat, je odvislý od jeho dobré víry.⁸⁰ Dobrověrný nepravý dědic vydá majetek, který z dědictví má, v první řadě se tedy jedná o naturální restituci. Pokud není možné vydat konkrétní věc, nahradí ji v penězích (peněžitá restituce).⁸¹ Nepravý dědic má právo na náhradu všech nákladů, které na majetek z dědictví vynaložil, pokud nevěděl a nemohl vědět, že není oprávněným dědicem.

⁷⁵ MIKEŠ, Jiří. *Dědické právo*. Praha: Panorama, 1981, s. 179-182.

⁷⁶ LAZAR, Ján, ŠVESTKA, Jiří. *Občanské právo hmotné, svazek II*. Praha: Panorama, 1987, s. 348-349, dále TUREK, Jaroslav. Právní ochrana oprávněného dědice podle občanského zákoníku. *Právník*, 1974, roč. 113, s. 969-984.

⁷⁷ KNAPP, Viktor a kol. *Občanské právo hmotné, svazek II*. Praha: CODEX, 1995, s. 456-458.

⁷⁸ PLANK, Karol. K pojmu obohatenia se držiteľ'a dedičstva. *Socialistická zákonnost*, 1957, roč. 5, č. 3, s. 305-311, dále HALOUZKA, Vladimír. K otázkám žaloby oprávněného dědice o vydání dědictví. *Socialistické súdnictvo*, 1982, roč. 34, č. 8, s. 33-38.

⁷⁹ TUREK, Jaroslav. Právní ochrana oprávněného dědice podle občanského zákoníku. *Právník*, 1974, roč. 113, č. 10, s. 969-984.

⁸⁰ KNAPP, Viktor a kol. *Učebnice československého občanského práva*. Praha: Orbis, 1965, s. 552-553.

⁸¹ KNAPP, Viktor a kol. *Československé občanské právo, svazek II*. Praha: Orbis, 1974, s. 580-581. dále MIKEŠ, Jiří. *Dědické právo*. Praha: Panorama, 1981, s. 179-182.

Za stejných podmínek mu náleží užitky, které z věci po dobu oprávněné držby měl. Pokud nebyl v dobré víře, má nárok na náhradu nezbytných nákladů a musí vydat oprávněnému dědici užitky.⁸²

Po třetí osobě lze vymáhat vydání věci z dědictví jen v případě, že nebyla v dobré víře.⁸³ Třetí osoby, které od nepravého dědice nabyli něco z majetku v dobré víře, jsou proti oprávněnému dědici chráněny a tento je nemůže žalovat na vydání věci.⁸⁴ Tedy v případě, že nepravý dědic převede majetek na dobrověrnou třetí osobu, může dojít ke zmenšení rozsahu nebo úplné ztrátě dědictví.⁸⁵ Promlčecí lhůta v rámci dědické žaloby, která může směřovat právě i proti třetí osobě, je též tříletá.⁸⁶

Rozsudek k dědické žalobě má deklaratorní povahu. Právní mocí rozsudku se žalobce stane se zpětným účinkem ke dni smrti zůstavitele jeho sukcesorem, odpovídá za dluhy v celém rozsahu zanechaného majetku, nejen cenou, kterou se mu podaří dosáhnout od nepravého dědice.⁸⁷

3.2.6 Zhodnocení vlivu sovětského práva na právní úpravu ČSSR

Vliv sovětského práva je patrný zejména v otázce promlčení ochrany oprávněného dědice. V našem právním řádu byla do roku 1950 promlčecí lhůta velmi dlouhá, až občanský zákoník z roku 1950 inspirovaný sovětským právem zakotvil promlčecí lhůtu tříletou, která měla posílit právní jistotu nabyvatele dědictví.

3.3 Vydědění

Vyděděním se rozumí odnětí povinného dílu nepominutelnému dědici. Jedná se o anomální a výjimečný institut, který je zákonem připuštěn, ale nepodporován.⁸⁸

3.3.1 Obecný zákoník občanský

Dle ustanovení § 767 a násl. OZO (zákon č. 946/1811 Sb. z. s.) byl nepominutelným dědicem potomek zůstavitele, popřípadě předci zůstavitele. Důvodem pro vydědění bylo odpadnutí od křesťanství, ponechání zůstavitele bez pomoci v nouzi, odsouzení k doživotnímu

⁸² LAZAR, Ján, ŠVESTKA, Jiří. *Občanské právo hmotné, svazek II*. Praha: Panorama, 1987, s. 348-349.

⁸³ KIZLINKOVÁ, Věra. *Občanský zákoník, stručný výklad zákona ze dne 25. X. 1950 č. 141 Sb.*, Praha: Orbis, 1952, s. 117-118, dále KNAPP, Viktor a kol. *Československé občanské právo, svazek II*. Praha: Orbis, 1074, s. 580-581.

⁸⁴ LAZAR, Ján, ŠVESTKA, Jiří. *Občanské právo hmotné, svazek II*. Praha: Panorama, 1987, s. 348-349, dále KNAPP, Viktor a kol. *Občanské právo hmotné, svazek II*. Praha: CODEX, 1995, s. 456-458.

⁸⁵ RUŽIAK, Gustav. Aký význam má prejednanie dedičstva. *Právny obzor*, 1956, roč. 39, s. 632-635.

⁸⁶ KOBER, Jan. K ochraně oprávněného dědice. *Bulletin Advokacie*, 1971, č. 3, s. 140-147.

⁸⁷ KNAPP, Viktor a kol. *Občanské právo hmotné, svazek II*. Praha: CODEX, 1995, s. 456-458.

⁸⁸ KNAPP, Viktor. O vydědění a o tzv. negativní závěti. *Socialistická zákonnost*, 1983, roč. 31, č. 6, s. 326-334.

nebo dvacetiletému vězení nebo pro trvalé vedení života příčícího se veřejným mravům. Povinný díl lze odejmout pro dědickou nezpůsobilost. Dále jej lze odejmout pro zadluženost či marnotratnost, ale jen pokud bude zůstaven dětem nepominutelného dědice.

Vydědění bylo možné učinit výslovně i konkludentně opomenutím v posledním pořízení. Důvod vydědění nemusel být zůstavitelem uveden. Podmíněné vydědění do budoucna bylo přípustné. Jestliže byl vyděděným potomek zůstavitele, jeho potomci poté nabývali pouze povinný díl, nikoliv celý dědický podíl, i když vyděděný přežil zůstavitele. Vydědění bylo možné zrušit pouze výslovným odvoláním v zákonné formě, nebylo tedy možné pouhé prominutí.

3.3.2 Občanský zákoník z roku 1950

Dle ustanovení § 552 a násl. OZ 1950 (zákon č. 141/1950 Sb.) byl nepominutelným dědicem potomek zůstavitele a práceschopný předek v nouzi. Důvodem pro vydědění bylo opuštění zůstavitele v nouzi, odsouzení pro úmyslný trestný čin nebo trvalé opírání pracovat.

Vydědění bylo možné učinit pouze ve formě závěti. Důvod vydědění musel být uveden a musel skutečně existovat. Jestliže byl vyděděným potomek zůstavitele, nabývali dědického podílu jeho potomci. Zrušení vydědění bylo možné ve stejné formě jako zrušení závěti a bylo jej možné zrušit i mlčky uvedením potomka v pozdější závěti.

3.3.3 Občanský zákoník z roku 1964

Vydědění v původním znění OZ 1964 (zákon č. 40/1964 Sb.) nebylo upraveno. Zpět do našeho právního řádu se dostalo až novelizací občanského zákoníku v roce 1982 zákonem č. 131/1982 Sb. do ustanovení § 469a, dle kterého nepominutelným dědicem byl potomek zůstavitele. Důvodem pro vydědění bylo neposkytnutí pomoci v rozporu s dobrými mravy v nemoci, ve stáří nebo v jiných závažných případech, trvalé neprojevení opravdového zájmu, odsouzení pro úmyslný trestný čin k trestu odnětí svobody v trvání nejméně jednoho roku nebo trvalé vedení nezřízeného života.

Důvod vydědění musel být v listině uveden a musel existovat v době pořízení listiny o vydědění, nebylo tedy možné podmíněné vydědění. Jestliže byl vyděděným potomek zůstavitele, nabývali dědického podílu jeho potomci. Pro zřízení i zrušení listiny o vydědění platí obdobně ustanovení o závěti – zrušit vydědění lze tedy i zničením listiny nebo pozdější platnou závětí, nepostačí však pouhé prominutí nebo odpuštění dědicova chování zůstavitelem.

S ohledem na pravou retroaktivitu stanovenou novelou v ustanovení § 507a odst. 1, lze přiznat účinky i listině o vydědění, respektive závěti obsahující vydědění, k jejímuž sepsání

došlo v době od 1. dubna 1964 do 1. dubna 1983, pokud zůstavitel zemřel za účinnosti novely, tj. nejdříve 1. dubna 1983.

3.3.4 Občanský zákoník z roku 2012

Dle ustanovení § 1646 a násl. OZ (zákon č. 89/2012 Sb.) je nepominutelným dědicem potomek zůstavitele. Důvodem pro vydědění je, že zůstaviteli neposkytl potřebnou pomoc v nouzi, neprojevuje o zůstavitele opravdový zájem, byl odsouzen pro trestný čin spáchaný za okolností svědčících o jeho zvrhlé povaze, vede trvale nezřízený život nebo je nezpůsobilý dědit. Lze vydědit i zadluženého nebo marnotratného dědice, nicméně jeho povinný díl bude zůstaven jeho potomkům, popřípadě potomkům těchto potomků.

Důvod vydědění není třeba v prohlášení o vydědění uvádět. Pokud vyděděný potomek přežije zůstavitele, nedědí ani jeho potomci. Pokud se vyděděný potomek nedožije smrti zůstavitele, jeho potomci dědí, nejsou-li sami z dědického práva vyloučeni. Pro zřízení i zrušení prohlášení o vydědění platí stejná pravidla jako u závěti.⁸⁹

3.3.5 Problematické aspekty v letech 1950 až 1964

Zásada, že závěti nelze zkrátit zákonný podíl potomků nebo praceneschopných rodičů žijících v nouzi, neplatí absolutně. Existují zákonné důvody, pro které může zůstavitel tyto osoby vydědit v případech, kdy je zřejmé, že tyto osoby nemají k zůstaviteli žádoucí vztah nebo se nechovají tak, jak to vyžaduje zájem socialistické společnosti a státu.⁹⁰ Taxativně stanovené důvody pro vydědění vycházejí z pravidel socialistické morálky a naznačují hrubé porušení pravidel socialistického soužití, a osoba, která se některého z nich dopustila, není hodna podílet se na majetku zůstavitele.⁹¹

Prvním důvodem je opuštění zůstavitele v nouzi, tímto nepominutelný dědic porušil své morální závazky a citové vztahy k zůstaviteli.⁹² Je podstatné, že tento dědic zůstaviteli nepomohl, ačkoliv o nutnosti pomoci věděl, pomoci objektivně mohl a zůstavitel pomoc neodmítl. Může se jednat o peněžitou pomoc, ošetření, nebo i pomoc v nebezpečí.⁹³

Druhým důvodem je trvalé odpírání pracovat. Takový nepominutelný dědic se projevil jako antisociální individuum, které hrubě porušuje pravidla socialistického soužití tím, že v době vystupňovaného úsilí pracujících o lepší zítřek pracovat odmítá, neboť práce je jedna

⁸⁹ BEDNÁŘ, Václav. Několik poznámek k vydědění. *Bulletin Advokacie*, 2018, č. 10, s. 25-28.

⁹⁰ KNAPP, Viktor a kol. *K otázkám nového občanského práva*. Praha: Orbis, 1950, s. 65-73, dále HOLUB, Rudolf. *Komentář k občanskému zákoníku. Právo dědické*. Praha: Orbis, 1957, s. 208-215

⁹¹ KIZLINKOVÁ, Věra. *Občanský zákoník, stručný výklad zákona ze dne 25. X. 1950 č. 141 Sb.*, Praha: Orbis, 1952, s. 112.

⁹² KNAPP, Viktor a kol. *Učebnice občanského a rodinného práva*. Praha: Orbis, 1953, s. 23-24.

⁹³ HOLUB, Rudolf. *Komentář k občanskému zákoníku. Právo dědické*. Praha: Orbis, 1957, s. 208-215.

z nejzákladnějších povinností a práv občana v socialistické společnosti. Odporovalo by zásadám socialismu, kdyby byl zůstavitel nucen tomuto člověku zanechat majetek vybudovaný v rámci celku.⁹⁴ Předpokladem ovšem bylo, že vyděděný pracovat mohl, byl toho schopen a měl k tomu příležitost.⁹⁵

Třetím důvodem je dopuštění se úmyslného trestného činu. Podmínkou je, že byl trestný čin předmětem pravomocného soudního rozhodnutí.⁹⁶ Není rozhodné, vůči komu tento čin směřoval.⁹⁷ Nemusel tedy směřovat vůči zůstaviteli.⁹⁸

Důvody vydědění je třeba uvést výslovně, jinak by bylo vydědění neúčinné.⁹⁹ Samotný důvod musel také skutečně existovat a v případě námitek vydědění musel být dokázán.¹⁰⁰ Bylo třeba, aby důvod existoval v okamžiku zůstavitelovy smrti.¹⁰¹

O uvolněném majetku může zůstavitel pořídit zcela volně.¹⁰²

Pro vydědění platí domněnka nedožítí se zůstaviteli smrti.¹⁰³ Vydědění se nevztahuje na potomky vydědění, neboť zákon bere zřetel k nevinným potomkům a pokládá za nepříhodné zmiňovat se o ostatních zákonných dědicích vydědění. Socialistická společnost stojí na uznání rodinných svazků, před které nemají být stavěny jiné zájmy.¹⁰⁴ Princip reprezentace se nevztahuje na rodiče a prarodiče, neboť u nich se jedná o osobní nárok, který nelze rozšiřovat na jejich potomky.¹⁰⁵

3.3.6 Problematické aspekty v letech 1964 až 1990

V občanském zákoníku z roku 1964 nebyl institut vydědění upraven, neboť bylo dostatečné ustanovení o dědické nezpůsobilosti.¹⁰⁶ To způsobilo, že nepominutelný dědic měl právo na povinný díl vždy, tedy i v případě, že byl dědicky nezpůsobilý.

⁹⁴ KNAPP, Viktor a kol. *Učebnice občanského a rodinného práva*. Praha: Orbis, 1953, s. 23-24, dále VESELÝ, Vladimír. Jak je v novém občanském zákoníku upraveno právo dědické. *Soudce z lidu*, 1951, roč. 2, s. 47-51.

⁹⁵ HOLUB, Rudolf. *Komentář k občanskému zákoníku. Právo dědické*. Praha: Orbis, 1957, s. 208-215

⁹⁶ KNAPP, Viktor a kol. *Učebnice občanského a rodinného práva*. Praha: Orbis, 1953, s. 23-24.

⁹⁷ VESELÝ, Vladimír. Jak je v novém občanském zákoníku upraveno právo dědické. *Soudce z lidu*, 1951, roč. 2, č. 3, s. 47-51.

⁹⁸ HOLUB, Rudolf. *Komentář k občanskému zákoníku. Právo dědické*. Praha: Orbis, 1957, s. 208-215

⁹⁹ KNAPP, Viktor a kol. *K otázkám nového občanského práva*. Praha: Orbis, 1950, s. 65-73.

¹⁰⁰ HOLUB, Rudolf. *Komentář k občanskému zákoníku. Právo dědické*. Praha: Orbis, 1957, s. 208-215

¹⁰¹ Tamtéž.

¹⁰² KNAPP, Viktor a kol. *K otázkám nového občanského práva*. Praha: Orbis, 1950, s. 65-73.

¹⁰³ HOLUB, Rudolf. *Komentář k občanskému zákoníku. Právo dědické*. Praha: Orbis, 1957, s. 208-215

¹⁰⁴ KNAPP, Viktor a kol. *K otázkám nového občanského práva*. Praha: Orbis, 1950, s. 65-73.

¹⁰⁵ HOLUB, Rudolf. *Komentář k občanskému zákoníku. Právo dědické*. Praha: Orbis, 1957, s. 208-215

¹⁰⁶ BÉBR, Richard. Některé problémy dědického práva z hlediska přípravy nového občanského zákoníka. *Socialistická zákonnost*, 1961, roč. 9, č. 7, s. 408-413.

I tak bylo nutno institut brát v potaz, neboť byla-li závěť zřízena před 1. dubnem 1964 a obsahovala-li vydědění obsahově i formálně odpovídající předchozí právní úpravě, vydědění platné bylo a dědic nedědil.¹⁰⁷

Po novele občanského zákoníku v roce 1982 bylo vydědění opět vtěleno do našeho právního řádu. Nově bylo možné vydědit pouze potomky, nikoliv předky. Bylo možné vydědit i vzdálenějšího potomka, nicméně takové vydědění by bylo účinné jen v případě, že se takový potomek stane nepominutelným dědicem.¹⁰⁸

Byly též pozměněny důvody vydědění. Vedle neposkytnutí potřebné pomoci a spáchání úmyslného činu, bylo přidáno trvalé neprojevení opravdového zájmu o zůstavitele a trvalé vedení nezřízeného života.

V případě neposkytnutí pomoci je třeba, aby tuto pomoc zůstavitel objektivně potřeboval, nicméně není třeba, aby o ni žádal. Podstatné pro naplnění tohoto důvodu bude samotné neposkytnutí pomoci, i když byla možná. Názory se rozcházejí u skutečnosti, zda musel dědic o potřebě pomoci vědět. Jeden¹⁰⁹ směr tvrdí, že je třeba, aby o potřebě pomoci věděl, druhý¹¹⁰ směr tvrdí, že je irrelevantní, zda dědic o potřebnosti pomoci věděl, neboť jeho povinností bylo zajímat se a starat se na základě zásady socialistického soužití.

Důvod vydědění musel být opět výslovně uveden. Nebylo tedy možné vydědit dědice mlčky opomenutím v závěti. Nyní existují dva směry, kdy jeden¹¹¹ tvrdí, že je možné podmíněné vydědění a důvod musí nastat nejpozději v okamžiku smrti zůstavitele, druhý¹¹² se přiklání k tomu, že důvod musel být dán již v době projevu vůle o vydědění. Otázkou je možné pominutí důvodu. Jde-li o důvod vydědění daný v minulosti, je podstatné, zda došlo k vydědění. Jestliže byl potomek vyděděn, nemá pominutí důvodu vydědění vliv na platnost vydědění, ale jestliže potomek vyděděn nebyl a důvod vydědění pominul, nelze takového potomka platně vydědit. Také není možné vydědit potomka pro něco, co zůstavitel již odpustil.¹¹³

K vydědění nedochází automaticky, a aby k němu došlo, je třeba úkonu zůstavitele i úkonu dědice, dědic totiž podmíněně ztrácí právo na povinný díl již ve chvíli nevhodného chování.¹¹⁴

¹⁰⁷ PLANK, Karol. K novele úpravy dědičského práva v ČSSR. *Právní obzor*, 1964, roč. 47, č. 10, s. 577-592.

¹⁰⁸ KNAPP, Viktor. O vydědění a o tzv. negativní závěti. *Socialistická zákonnost*, 1983, roč. 31, č. 6, s. 326-334.

¹⁰⁹ MUCHA, Jiří. Postavení a funkce vydědění v právu dědičném. *Bulletin Advokacie*, 1983, č. 7-9, s. 171-184.

¹¹⁰ KNAPP, Viktor. O vydědění a o tzv. negativní závěti. *Socialistická zákonnost*, 1983, roč. 31, č. 6, s. 326-334.

¹¹¹ Tamtéž.

¹¹² KNAPP, Viktor a kol. *Občanské právo hmotné, svazek II*. Praha: CODEX, 1995, s. 439-440. dále SOUKUP, Jan. K novelizaci občanského zákoníku. *Socialistická zákonnost*, 1983, roč. 31, s. 92-94.

¹¹³ KNAPP, Viktor. O vydědění a o tzv. negativní závěti. *Socialistická zákonnost*, 1983, roč. 31, č. 6, s. 326-334.

¹¹⁴ Tamtéž.

Je možné i částečné vydědění. V tomto případě nepominutelný dědic ztrácí právo na povinný díl. Zůstavitel mu ponechá určitou část, nikoliv proto, že by na tuto část měl dědic právo, ale z důvodu své pořizovací svobody. Nelze vydědit zákazem, aby potomek nedostal určitou věc, neboť by jej takový zákaz nevyklučoval z práva na povinný díl, ledaže by se jednalo o věc velké hodnoty, která by potomka zkracovala na povinném dílu.¹¹⁵

Otázkou je, co se stane s uvolněným podílem. Buďto s ním zůstavitel může disponovat závětí na základě testovací svobody, nebo se na vyděděného hledí, jako by nebyl a nedědí a na jeho místo nastoupí jeho potomci nebo se k vyděděnému nepřihlíží v rámci stanovení povinného dílu ostatních nepominutelných dědiců. Každá z možností nese svá úskalí.¹¹⁶

I platně vyděděný dědic je účastníkem dědického řízení, neboť takto je mu umožněno seznámit se s listinou o vydědění a případně uplatnit svá procesní práva k obraně.¹¹⁷ Vyděděný může uvedený důvod vydědění popřít a lze napadat i formální nedostatky projevu vůle.¹¹⁸ Účastníkem přestane být v okamžiku pravomocného skončení dědického řízení nebo výslovným uznáním platnosti vydědění.¹¹⁹

3.3.7 Zhodnocení vlivu sovětského práva na právní úpravu ČSSR

V občanském zákoníku z roku 1950 je patrná kontinuita s předchozími právními řády, kdy se povinný díl přesouvá na nevinné potomky vyděděného. Dané bylo v právním řádu zachováno, neboť je to v souladu s dobovou socialistickou morálkou. Tato se projevila i v jednom z důvodů vydědění, kdy byla zavedena možnost vydědit potomka pro trvalé odpírání pracovat.

Sovětský vliv je patrný i ve zrušení institutu vydědění v občanském zákoníku z roku 1964. Jednalo se o tradiční institut známý již v římském právu, který byl z právního řádu vypuštěn. Inspiračním zdrojem pravděpodobně byl Občanský zákoník RSFSR z roku 1964, který obsahoval vymezení nepominutelného dědice a povinného dílu, ale neumožňoval zůstaviteli možnost nepominutelného dědice vydědit, a to nejspíše z důvodu důsledného prosazení priority dědění ze zákona před děděním ze závěti. Téměř po 20 letech byl institut vydědění opět zaveden novelou občanského zákoníku.

¹¹⁵ Tamtéž.

¹¹⁶ KNAPP, Viktor. O vydědění a o tzv. negativní závěti. *Socialistická zákonnost*, 1983, roč. 31, č. 6, s. 326-334.

¹¹⁷ Tamtéž

¹¹⁸ SOUKUP, Jan. K novelizaci občanského zákoníku. *Socialistická zákonnost*, 1983, roč. 31, s. 92-94.

¹¹⁹ MUCHA, Jiří. Několik úvah k procesněprávní problematice vydědění. *Bulletin Advokacie*, 1984, s. 97-109.

Závěr

Tato diplomová práce pojednávala o právní vědě dědického práva po roce 1950. V první kapitole byla představena významná literatura. První část této kapitoly pojednávala o monografiích a komentářích, které jsou seřazeny chronologicky dle data vydání do dvou podkapitol dle toho, za účinnosti kterého občanského zákoníku byly publikovány. U každé z monografií jsou poté uvedeny oblasti a instituty, kterými se zabývá. Druhá část se věnovala odborným článkům. V oblasti dědického práva bylo publikováno 174 článků, ze kterých se mi podařilo dohledat 168 článků, a tyto jsem následně podrobila analýze. Zkoumala jsem, zda byly články odborné nebo popisné, hmotněprávní nebo procesněprávní, zda byly komparativní, obsahovaly zdroje a poznámky pod čarou a v jaké míře jsou využitelné pro současnou právní úpravu. Z analýzy vyplynulo, že převládaly články odborné a hmotněprávní. Převážná většina článků nebyla komparativní, a ty co byly, porovnávaly právní úpravu s právní úpravou sovětskou, právní úpravou socialistických zemí nebo s předchozí právní úpravou, z čehož vyplývá, že nebylo žádoucí publikovat závěry nekorespondující s ideálem režimu. Článků, které obsahovaly zdroje, bylo méně, přičemž nejčastějším zdrojem byly legislativní akty, judikatura a dobová i historická literatura. Pro zdrojování byly často využívány poznámky pod čarou, které se vyskytly téměř v polovině článků. Posledním hlediskem, ale domnívám se, že nejdůležitějším, byla využitelnost pro současnou právní úpravu. Dospěla jsem k závěru, že tři čtvrtiny článků jsou využitelné, což shledávám jako velký přínos pro poznávání a výklad současné právní úpravy.

Druhá kapitola diplomové práce byla zaměřena na významné osobnosti právní vědy, které se dědickému právu věnovaly a výrazně jej ovlivnily. Postupně jsem představila čtyři osobnosti, které se mi pro téma mé diplomové práce zdály nejvhodnější, těmito jsou Viktor Knapp, Jiří Mikeš, Karol Plank a Vojtěch Cepl, seřazení chronologicky dle data narození. U každého z představitelů jsou vyjmenovány dědickoprávní publikace a odborné články. U odborných článků je souhrnně vymezena jejich problematika.

V poslední kapitole jsem se věnovala institutům ovlivněným socialistickým režimem a dobovým myšlením v kontextu s právní úpravou předchozí i současnou. Zabývala jsem se problematikou spolužijící osoby v postavení dědice, ochranou oprávněného dědice a promlčením této ochrany a vyděděním. Každý institut obsahuje rozbor právní úpravy za účinnosti Obecného zákoníku občanského, občanského zákoníku z roku 1950, občanského zákoníku z roku 1964, občanského zákoníku z roku 2012, problematické aspekty řešené v odborných člancích a zhodnocení vlivu sovětského práva na právní úpravu ČSSR. U institutu

spolužijící osoby v postavení dědice bylo v člancích řešeno mnoho problematických aspektů, zejména její vztah k zůstaviteli, jednotlivé předpoklady společné domácnosti, a s tím spojený dočasný pobyt mimo ni, její zrušení v posledním roce, péče o ni nebo odkázanost na výživu. Dále byla řešena situace, kdy se zůstavitelem žili jako spolužijící osoby manželé, dědický podíl ve druhé a třetí dědické skupině, otázka kumulace dědických nároků a druh jako osoba spolužijící. Jednalo se o institut inspirovaný sovětským občanským zákoníkem, který korespondoval se socialistickým myšlením, neboť dědila spolužijící osoba, která měla k zůstaviteli obdobný vztah, jako je vztah rodinný. U oprávněného dědice bylo řešeno, kdo oprávněným dědicem je a kdo jím být nemůže, kdo je dědicem nepravým, problematika žaloby na vydání dědictví a její promlčení ve tříleté lhůtě. Délka promlčecí lhůty u dědické žaloby byla předmětem notných diskuzí, neboť byl spatřován problém v tom, že dědic obecně nabývá dědictví zpětně ke dni smrti zůstavitele, tudíž by mohlo jít o vlastnické právo, které je nepromlčitelné. Předmětem diskuze byla i námitka promlčení jako obrana nepravého dědice. V neposlední řadě je řešena otázka vydání dědictví nepravým dědicem i třetí osobou. Vliv sovětského práva spatřuji ve zkrácení promlčecí lhůty, což mělo posílit právní jistotu nabyvatele dědictví. U institutu vydědění byly hojně diskutovány důvody vydědění a jejich výklad. Důvody vydědění bylo třeba uvést výslovně a vydědění se nevztahovalo na potomky zůstavitele. Je třeba uvést, že vydědění bylo občanským zákoníkem z roku 1964 z právního řádu odebráno a vtěleno zpět až novelou v roce 1982. Nově již nebylo možné vydědit předky a byly pozměněny důvody vydědění. Předmětem diskuze bylo i částečné vydědění, nakládání s uvolněným podílem a účast vyděděného na dědickém řízení. U institutu vydědění je patrná kontinuita s předchozími právními řády, sovětský vliv lze spatřit ve zrušení tohoto institutu v občanském zákoníku z roku 1964.

Cílem diplomové práce bylo blíže prozkoumat vývoj právní vědy po roce 1950 a poskytnout na problematiku více ucelený pohled. Jedná se o téma, které doposud nebylo rozsáhle zpracováno. Historický vývoj právního odvětví je důležitý pro samotné pochopení právní úpravy stávající, ale i pro její interpretaci, hodnocení i případný kritický pohled. Podařilo se mi dohledat velké množství publikací i odborných článků, zanalyzovat je a prozkoumat i problematiku využitelnosti pro současnou právní úpravu. Diplomová práce poslouží jako úvod do problematiky dědického práva ve druhé polovině minulého století studentům i širší veřejnosti a jako základ pro další zkoumání. Lze konstatovat, že na československou právní úpravu dědického práva mělo sovětské dědické právo jistou míru vlivu v mnoha aspektech, ať už se jednalo o zavedení, změnu nebo zrušení právních institutů, nebo jejich interpretaci. Dobové závěry jsou ve větší míře použitelné a relevantní pro právní úpravu současnou.

Seznam použitých zdrojů

Monografie

- BÉBR a kol. *Zákon o notářských poplatcích a předpisy související. Komentář*. Orbis: Praha, 1968, 454 s.
- CEPL, Vojtěch. *Vývoj kategorií universální a singulární sukcese*. In *Vznik a vývoj socialistického práva*, II. část. Praha, 1977, s. 103-112.
- GENKIN, Dmitrij Michajlovič a kol. *Dějiny sovětského občanského práva 1917-1947*. Praha: Právnický ústav ministerstva spravedlnosti, 1952, 462 s.
- GENKIN, Dmitrij Michajlovič. *Sovětské občanské právo, díl druhý*. Praha: Orbis, 1953, 531 s.
- GERLOCH, Aleš (ed.). *Viktor Knapp. Vědecké dílo v proměnách času*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2014, 416 s.
- GREGOR, Martin, SVÁK, Ján. *Karol Plank*. Bratislava: Wolters Kluwer, 2021, 504 s.
- HOLUB, Rudolf. *Komentář k občanskému zákoníku. Právo dědické*. Praha: Orbis, 1957, 380 s.
- KIZLINKOVÁ, Věra. *Občanský zákoník, stručný výklad zákona ze dne 25. X. 1950 č. 141 Sb.* Praha: Orbis, 1952, 120 s.
- KNAPP, Viktor, PETRŽELKA, Karel, ŠKUNDIN, Zinovij. *K otázkám nového občanského zákoníku*. Praha: Orbis, 1950, 93 s.
- KNAPP, Viktor a kol. *Učebnice občanského a rodinného práva, svazek III. Dědické právo – rodinné právo*. Praha: Orbis, 1954, 185 s.
- KNAPP, Viktor, PLANK, Karol. *Učebnice československého občanského práva, svazek II*. Praha: Orbis, 1965, 572 s.
- KNAPP, Viktor a kol. *Československé občanské právo, svazek II*. Praha: Orbis, 1974, 656 s.
- KNAPP, Viktor a kol. *Občanské právo hmotné, svazek II*. Praha: Codex, 1995, 462 s.
- LAZAR Ján, ŠVESTKA Jiří. *Občanské právo hmotné, svazek II*. Praha: Panorama, 1987, 384 s.
- MIKEŠ, Jiří a kol. *Notářský řád, komentář*. Praha: Orbis, 1969, 533 s.
- MIKEŠ, Jiří. *Dědické právo*. Praha: Panorama, 1981, 216 s.
- NĚMEČEK, Tomáš. *Vojtěch Cepl – Život právníka ve 20. století*. Praha: Leges, 2010, 143 s.
- ŠTĚPINA, Jaroslav. *Rodinné právo – Výklad zákona o právu rodinném s dodatkem o dědickém právu v rodině socialistické společnosti*. Praha: Orbis, 1958, 173 s.
- TAUCHEN, Jaromír. SCHELLE Karel. *Encyklopedie českých právních dějin*. [v tisku]
- ŽÁČKOVÁ, Zdena. *Viktor Knapp v Československé akademii věd. Kariéra českého právního vědce*. Praha: Ústav státu a práva AV ČR, 2015, 78 s.

Odborné články

BÉBR, Richard. Některé problémy dědického práva z hlediska přípravy nového občanského zákoníka. *Socialistická zákonnost*, 1961, roč. 9, č. 7, s. 408-413.

BÉBR, Richard. Politický význam práce státního notářství. *Socialistické soudnictví*, 1962, roč. 2, č. 10, s. 237-240.

BÉBR, Richard. Postgraduální semináře pro státní notáře. *Socialistické soudnictví*, 1965, roč. 5, č. 3, s. 112.

BEDNÁŘ, Václav. Několik poznámek k vydědění. *Bulletin Advokacie*, 2018, č. 10, s. 25-28.

BRANDEIS, Richard. Má družka stejná práva jako manželka? *Socialistické soudnictví*, 1967, roč. 7, č. 6, s. 287-289.

CEPL, Vojtěch. Oslabování univerzální sukcese. *Acta Universitatis Carolinae Iuridica*, 1976, roč. 22, č. 3, s. 229-246.

CEPL, Vojtěch. Transmise dědictví. *Acta Universitatis Carolinae Iuridica*, 1978, roč. 24, č. 2, s. 129-162.

CIRÁK, Ján. K životnému jubileu 80. nedožitéch narodenín profesora Karola Planka. *Ars Notaria*, roč. 2007, č. 4, s. 41-44.

ČÍŽKOVSKÁ, Věra. Úvaha o realizaci socialistického principu odměňování podle zásluh v občanskoprávních vztazích [ochrana pravého dědice]). *Právník*, 1970, roč. 109, č. 3, s. 214-216.

HALOUZKA, Vladimír. K otázkám žaloby oprávněného dědice o vydání dědictví. *Socialistické soudnictví*, 1982, roč. 34, č. 8, s. 33-38.

HOLÍKOVÁ, Lenka. Spolužijící osoba jako dědic. *Ad Notam*, 2016, roč. 22, č. 1, s. 3-7.

KNAPP, Viktor. O vydědění a o tzv. negativní závěti. *Socialistická zákonnost*, 1983, roč. 31, č. 6, s. 326-334.

KNAPP, Viktor. O dědických titulech podle československého práva a o povinném dílu. *Socialistická zákonnost*, 1984, roč. 32, č. 5, s. 271-279.

KOBER, Jan. K ochraně oprávněného dědice. *Bulletin Advokacie*, 1971, č. 3, s. 140-147.

MIKEŠ, Jan. Dědění autorského práva. *Socialistická zákonnost*, 1967, roč. 15, č. 10, s. 589-595.

MIKEŠ, Jan. Ochrana oprávněného dědice. *Socialistická zákonnost*, 1970, roč. 18, č. 6, s. 335-345.

MUCHA, Jiří. Postavení a funkce vydědění v právu dědickém. *Bulletin Advokacie*, 1983, č. 9, s. 171-184.

- MUCHA, Jiří. Několik úvah k procesněprávní problematice vydědění. *Bulletin Advokacie*, 1984, s. 97-109.
- PLANK, Karol. Dědické právo. *Bratislava: Slovenské vydavateľstvo politickej literatúry*, 1954, s. 64 a násl.
- PLANK, Karol. K pojmu obohatenia sa držiteľa dedičstva. *Socialistická zákonnosť*, 1957, roč. 5, č. 3, s. 305-312.
- PLANK, Karol. K novej úprave dedičského práva v ČSSR. *Právny obzor*, 1964, roč. 47, č. 10, s. 577-592.
- PLAŠIL, Filip, TALANDOVÁ, Iveta, TALANDA, Adam. Žaloba oprávněného dědice. *Bulletin advokacie*, 2020, č. 1–2, s. 30–38, dostupné z: <https://advokatnidenik.cz/2020/03/03/zaloba-opravneneho-dedice/>
- RADVANOVÁ, Senta. Vztah druha a družky (úvaha). *Acta universitatis Carolinae Iuridica*, 1964, roč. 10, č. 4, s. 31-50.
- RUŽIAK, Gustav. Aký význam má prejednanie dedičstva. *Právny obzor*, 1956, roč. 39, s. 632-635.
- SOUKUP, Jan. K novelizaci občanského zákoníku. *Socialistická zákonnosť*, 1983, roč. 31, s. 92-94.
- ŠVÁBENICKÝ, Rudolf. Spolupráce státních notářství s národními výbory. *Socialistické soudnictví*, 1965, roč. 5, č. 9, s. 357-363.
- TEISSIG, Karel. Střet dědických nároků podle § 518 a § 530 obč. zák. *Socialistická zákonnosť*, 1955, roč. 3, č. 5, s. 404-409.
- TVRDÝ, Jaroslav. Dědické právo sourozence jako spolužijící osoby. *Socialistická zákonnosť*, 1967, roč. 15, č. 4, s. 246-248
- TUREK, Jaroslav. Právní ochrana oprávněného dědice podle občanského zákoníku. *Právník*, 1974, roč. 113, č. 10, s. 969-984.
- VESELÝ, Vladimír. Jak je v novém občanském zákoníku upraveno právo dědické. *Soudce z lidu*, 1951, roč. 2, č. 3, s. 47-51.

Judikatura

Rozhodnutí NS ze dne 28. března 1952, Cz 87/52

Internetové stránky

STINGLOVÁ, Helena. *Významné ocenění pro právníka Jiřího Mikeše*. [online]. iForum.cuni.cz, 5. listopadu 2012 [cit. 4. listopadu 2021]. Dostupné na <<https://iforum.cuni.cz/IFORUM-13680.html>>

WAWERKA, Karel. *Přál bych nastupující generaci notářů, aby v notářské práci našla své společenské poslání, říká doc. JUDr. Jiří Mikeš* [online]. nkcr.cz, 24. října 2016 (cit. 17. listopadu 2021). Dostupné na <https://www.nkcr.cz/casopis-ad-notam/detail/39_413-pral-bych-nastupujici-generaci-notaru-aby-v-notarske-praci-nasla-sve-spolecenske-poslani-rika-doc-judr-jiri-mikes>

Shrnutí práce

Tato diplomová práce pojednává o právní vědě dědického práva po roce 1950. První kapitola diplomové práce je zaměřena v první části na literaturu z oblasti dědického práva, a to zejména na monografie a komentáře. Ve druhé části první kapitoly jsou analyzovány odborné články. Druhá kapitola diplomové práce pojednává o významných osobnostech právní vědy, které ovlivnily právo dědické. Je zde představen Viktor Knap, Jiří Mikeš, Karol Plank a Vojtěch Cepl. V poslední kapitole jsou rozebrány některé problematické instituty dědického práva, vývoj jejich právní úpravy od Obecného zákoníku občanského, přes Občanské zákoníky z let 1950 a 1964, po Občanský zákoník z roku 2012, problematické aspekty těchto institutů v období socialismu a vliv sovětského práva na právní úpravu československou, co se těchto institutů týče. Vybrána byla problematika spolužijící osoby jako dědice, ochrana oprávněného dědice a její promlčení a vydědění.

Summary

The thesis is about the legal science of inheritance law after 1950. The first chapter focuses on inheritance law literature, especially on monographs, commentaries, and analyzed professional articles. The second chapter of the thesis is about important personalities of legal science who influenced inheritance law. Viktor Knap, Jiri Mikes, Karol Plank and Vojtech Cepl are introduced here. The last chapter discusses some problematic institutes of inheritance law, the process of their legislation from the Corpus Iuris Civilis, through the Civil Code of 1950 and 1964, to the Civil Code of 2012. Problematic aspects of these institutes in socialism, and the influence of Soviet law on Czechoslovak legislation are also included. The issue of a roommate as an heir, the protection of a legitimate heir, and its limitation and disinheritance were chosen.

Klíčová slova

Dědické právo, vývoj dědického práva, osobnosti dědického práva, Viktor Knapp, Jiří Mikeš, Karol Plank, Vojtěch Cepl, spolužijící osoba, ochrana oprávněného dědice, promlčení ochrany oprávněného dědice, vydědění.

Keywords

Inheritance law, development of inheritance law, personalities of inheritance law, Viktor Knapp, Jiri Mikes, Karol Plank, Vojtech Cepl, institutes of inheritance law, roommate, protection of the rightful heir, limitation of the protection of the rightful heir, disinheritance.

Přílohy

Příloha č. 1

Autor	Časopis	Název	Hmotné Procesní	Odborný Popisný	Komparativní	Zdroje	Poznámky pod čarou	Využitelnost pro současnost
1949								
DRESSLER Alfred	Právník	<i>K ideovým zásadám nového občanského práva</i>	Hmotné	Popisný	Ano	Ano	Ano	Ne
1951								
BLAŽKE Jaromír	Právník	<i>Odkaz v novém právu dědickém</i>	Hmotné	Odborný	Ano	Ne	Ano	Ano
RUBEŠ Josef	Soudce z lidu	<i>Jak je v našem občanském soudním řádu upraveno projednání dědictví</i>	Procesní	Popisný	Ne	Ne	Ne	Ano
VESELÝ Vilém	Soudce z lidu	<i>Jak je v novém občanském zákoníku upraveno právo dědické</i>	Hmotné	Popisný	Ne	Ne	Ne	Ne
1952								
STACHOVÁ M.	Soudce z lidu	<i>Nový zákon o notářích.</i>	Procesní	Popisný	Ano	Ne	Ne	Ano
1954								
Anon.	Socialistická zákonost	<i>Dědické právo po členech JZD</i>	Hmotné	Odborný	Ne	Ne	Ne	Ano
HAVELKA Josef	Soudce z lidu	<i>Dědické právo a projednání dědictví</i>	Hmotné i procesní	Popisný	Ne	Ne	Ne	Ano
STAŇKO František	Socialistická zákonost	<i>K otázce dědictví podle § 530 obč. zák.</i>	Hmotné	Odborný	Ne	Ne	Ano	Ano
1955								
BÉBR Richard	Soudce z lidu	<i>Státní notářství</i>	Tento článek se nepodařilo dohledat.					
RUBEŠ Josef	Socialistická zákonost	<i>Zákon č. 52/1954 Sb., kterým se rozšiřuje působnost státního notářství</i>	Procesní	Popisný	Ano	Ne	Ano	Ano
ŠTĚDRÝ Miroslav, ŠMÍD Břetislav	Socialistická zákonost	<i>K otázkám projednávání dědictví po zemědělcích, kteří nejsou členy JZD</i>	Procesní	Odborný	Ne	Ano	Ano	Ne
TEISSIG Karel	Socialistická zákonost	<i>Střet dědických nároků podle § 518 a § 530 obč. zák.</i>	Hmotné	Odborný	Ne	Ano	Ano	Ano
1956								
Anon.	Zprávy advokacie	<i>Co je předmětem dědictví ze zákonného majetkového společenství manželů?</i>	Tento článek se nepodařilo dohledat.					
RUŽIAK Gustav	Právní obzor	<i>Aký význam má prejedanie dedičstva</i>	Procesní	Popisný	Ne	Ano	Ne	Ano
SVOBODA Čeněk	Socialistická zákonost	<i>Transmise</i>	Hmotné	Odborný	Ne	Ne	Ne	Ano
TEISSIG Karel	Socialistická zákonost	<i>Dědění v případě osvojení dítěte manželem jednoho z jeho rodičů.</i>	Hmotné	Odborný	Ne	Ne	Ne	Ano
1957								
PLANK Karol	Socialistická zákonost	<i>K pojmu obohatenia sa držiteľa dedičstva</i>	Hmotné	Odborný	Ne	Ne	Ano	Ano
RUŽIAK Gustav	Právní obzor	<i>Potvrdenie dedičstva a dedičská dohoda</i>	Procesní	Odborný	Ne	Ano	Ne	Ano
1958								
BÉBR, MALÍNSKÝ	Socialistická zákonost	<i>Zákon o notářských poplatcích</i>	Hmotné i procesní	Popisný	Ne	Ne	Ano	Ne

DONNER Bohdan	Socialistická zákonnost	<i>Některé otázky dědického práva čs. občanů v USA</i>	Hmotné	Popisný	Ano	Ne	Ne	Ano
PĚCHA František	Socialistická zákonnost	<i>K otázce dědických nároků podle § 531 obč. zák.</i>	Hmotné	Odborný	Ano	Ne	Ne	Ano
1959								
BORSZÉK Mina	Zprávy Advokacie	<i>Určenie povinného dielu neopomenuteľných dedičov</i>	Tento článek se nepodařilo dohledat.					
1960								
FÖLDES Jozef	Zprávy Advokacie	<i>Dedičské právo v onom občianskom zákonníku MLR /§§§ 598-648 zák. č. IV: 1959/.</i>	Hmotné	Popisný	Ano	Ne	Ne	Ne
1961								
BÉBR Richard	Socialistická zákonnost	<i>Některé problémy dědického práva z hlediska přípravy nového občanského zákoníku</i>	Hmotné	Odborný	Ne	Ano	Ne	Ano
HALOUZKA Vladimír	Socialistická zákonnost	<i>Legitimace k ochraně práv neznámých dědiců a řízení o projednání dědictví</i>	Procesní	Odborný	Ne	Ano	Ne	Ano
1962								
BÉBR Richard	Socialistické soudnictví	<i>Politický význam práce státního notářství</i>	-	Popisný	Ne	Ne	Ne	Ne
KNAP Karel	Zprávy Advokacie	<i>Zdanění příjmů ze zděděných autorských práv</i>	Hmotné	Odborný	Ne	Ano	Ano	Ne
URBANEČ Alfons	Socialistická zákonnost	<i>Je nárok na náhradu mzdy za nevyčerpanou dovolenou děditelný?</i>	Hmotné	Odborný	Ano	Ne	Ne	Ano
1963								
BRANDEIS Richard	Socialistické soudnictví	<i>Statistické výkaznictví v práci kanceláře státního notářství</i>	-	Popisný	Ne	Ne	Ne	Ne
BRANDEIS Richard	Socialistické soudnictví	<i>Spolupráce notářů s ústavy sociální péče</i>	-	Popisný	Ne	Ne	Ne	Ano
FELIX Josef	Socialistické soudnictví	<i>Socialistické soutěžení u státních notářství</i>	-	Popisný	Ne	Ne	Ne	Ne
JAHN Bedřich	Socialistická zákonnost	<i>O dědění autorského práva</i>	Hmotné	Odborný	Ne	Ne	Ne	Ano
ŠTĚPÁN Jiří	Socialistická zákonnost	<i>Nová úprava notářství</i>	Procesní	Popisný	Ne	Ne	Ne	Ano
ŠVÁBENICKÝ Rudolf	Socialistické soudnictví	<i>Ekonomické výsledky veřejných notářských projednání na vesnicích</i>	-	Popisný	Ne	Ne	Ne	Ne
1964								
R. B.	Socialistické soudnictví	<i>Zákonné dědické právo osvojců a osvojitelů podle nového občanského zákoníku</i>	Hmotné	Popisný	Ano	Ne	Ne	Ano
BAJCURA Andrej	Právní obzor	<i>Konanie o dedičstve</i>	Procesní	Popisné	Ano	Ne	Ano	Ano
BÉBR Richard	Socialistické soudnictví	<i>Zákon o notářských poplatcích</i>	Hmotné	Popisný	Ne	Ne	Ne	Ne
BIČOVSKÝ Jaroslav	Právní obzor	<i>Postavení pozůstalých po pracovníku zeměděm na následky pracovního úrazu nebo nemoci z povolání.</i>	Hmotné	Odborný	Ne	Ano	Ne	Ano
DOHNÁLEK Jiří	Socialistické soudnictví	<i>Plná moc v řízení před státním notářstvím</i>	Procesní	Odborný	Ne	Ne	Ne	Ano
MÁŠILKO Vilém	Právní obzor	<i>K některým otázkám v dědických věcech s cizím prvkem</i>	Hmotné	Popisný	Ano	Ano	Ne	Ano
PLANK Karol	Právní obzor	<i>K noveje úprave dedičského práva v ČSSR</i>	Hmotné i procesní	Odborný	Ano	Ano	Ano	Ano
RADVANOVA Senta	AUCI	<i>Vztah druha a družky: (Úvaha)</i>	Hmotné	Odborný	Ano	Ano	Ano	Ano

REBRO Karol	Právněhistorické studie	<i>Dedičské právo k urbárskej usadlnosti od 18. storočia do buržoáznej revolúcie na Slovensku</i>	Hmotné	Odborný	Ano	Ano	Ano	Ne
ŠMÍD Břetislav	Socialistické soudnictví	<i>Státní notářství hájí zájmy státu</i>	-	Popisný	Ano	Ne	Ne	Ne
ŠTĚPÁN Jiří	Socialistické soudnictví	<i>Nová právní úprava státního notářství</i>	Procesní	Popisný	Ne	Ne	Ne	Ano
1965								
BÉBR Richard	Socialistické soudnictví	<i>Ochrana neopominutelných dědiců v novém občanském zákoníku</i>	Hmotné	Odborný	Ano	Ano	Ne	Ano
BÉBR Richard	Socialistické soudnictví	<i>Postgraduální semináře pro státní notáře</i>	-	Popisný	Ne	Ne	Ne	Ne
DOHNÁLEK Jiří	Socialistické soudnictví	<i>Zjišťování skutečného stavu věci v řízení před státním notářstvím</i>	Procesní	Odborný	Ano	Ne	Ne	Ano
HEYER Jiří	Zprávy Advokacie	<i>Otázky mezinárodního práva soukromého a procesního v čs. právu dědickém</i>	Hmotné i procesní	Odborný	Ano	Ano	Ano	Ano
KOVÁŘ Alois	Socialistické soudnictví	<i>Řízení státních notářství v Severočeském kraji</i>	-	Popisný	Ne	Ne	Ne	Ne
PALONCYOVÁ Alena	Socialistické soudnictví	<i>Postup státního notářství při projednávání případů dědictví s cizím prvkem</i>	Procesní	Odborný	Ne	Ne	Ne	Ano
ŠVÁBENICKÝ Rudolf	Socialistické soudnictví	<i>Spolupráce státních notářství s národními výbory</i>	-	Popisný	Ne	Ne	Ne	Ne
ŠVESTKA Jiří	Socialistické soudnictví	<i>Význam smrti občana v občanském zákoníku</i>	Hmotné	Odborný	Ano	Ne	Ano	Ano
1966								
BÉBR Richard	Socialistické soudnictví	<i>Činnost notářské pracovní skupiny při sekci občanského a rodinného práva PÚMS v roce 1965</i>	-	Popisný	Ne	Ne	Ne	Ano
BÉBR Richard	Socialistické soudnictví	<i>Činnost státních notářství v roce 1965</i>	-	Popisný	Ne	Ne	Ne	Ne
BÉBR Richard	Socialistické soudnictví	<i>Dědické právo osob, jichž majetek byl zajištěn podle § 347 a § 348 tr. ř. nebo jichž majetek propadl podle § 51 tr. z</i>	Hmotné	Odborný	Ne	Ano	Ne	Ano
BRANDEIS Richard	Socialistické soudnictví	<i>Některé problémy závěti</i>	Hmotné	Odborný	Ne	Ne	Ne	Ano
GWIAZDOMORSKI Jan	Právnícké štúdie	<i>Dedičské právo v občianskom zákonníku Poľskej ľudovej republiky</i>	Hmotné	Odborný	Ano	Ano	Ano	Ano
ROLKO Pavel	Socialistická zákonnost	<i>K problematike § 18 notářského poriadku</i>	Procesní	Popisný	Ne	Ne	Ne	Ano
URBAN Vladimír	Socialistické soudnictví	<i>K otázce vypořádání dědictví.</i>	Procesní	Odborný	Ne	Ne	Ano	Ano
1967								
BÉBR Richard	Socialistická zákonnost	<i>Odmítnutí dědictví v cizině ve vztahu k devizovým předpisům</i>	Hmotné	Odborný	Ne	Ne	Ne	Ne
BRANDEIS Richard	Socialistické soudnictví	<i>Co se dědí?</i>	Hmotné i procesní	Odborný	Ne	Ne	Ne	Ano
BRANDEIS Richard	Socialistické soudnictví	<i>Má družka stejná práva na dědictví jako manželka?</i>	Hmotné	Odborný	Ne	Ne	Ne	Ano
BRANDEIS Richard	Socialistická zákonnost	<i>Dědictví a sdružené pojištění</i>	Hmotné	Odborný	Ne	Ano	Ne	Ano
BRÁZDA Jiří	Socialistické soudnictví	<i>Notářské poplatky</i>	Procesní	Popisný	Ne	Ne	Ne	Ne

HRDLIČKA Jindřich	AUCI	<i>Předurčující otázky v řízení před státním notářstvím</i>	Procesní	Odborný	Ano	Ano	Ano	Ano
HÖLZL Jaroslav	Socialistická zákonost	<i>Rozhodnutí o nabytí dědictví</i>	Procesní	Odborný	Ne	Ne	Ne	Ano
JAHN Bedřich	Socialistická zákonost	<i>Autorské právo jako předmět dědění</i>	Hmotné i procesní	Popisný	Ne	Ano	Ano	Ano
MIKEŠ Jan	Socialistická zákonost	<i>Dědění autorského práva</i>	Hmotné i procesní	Odborný	Ano	Ano	Ano	Ano
SEDLÁČEK Zdeněk	Socialistické soudnictví	<i>Spolupráce státních notářství s národními výbory</i>	-	Popisný	Ne	Ne	Ne	Ne
ŠVÁBENICKÝ Rudolf	Socialistické soudnictví	<i>Vypořádání bezpodílového spoluvlastnictví manželů v dědickém řízení</i>	Procesní	Odborný	Ne	Ne	Ne	Ano
TVRDÝ Jaroslav	Socialistická zákonost	<i>Dědické právo sourozence jako příbuzného a jako člena domácnosti</i>	Hmotné	Odborný	Ano	Ano	Ne	Ano
1968								
ČIŽKOVSKÁ Věra	AUCI	<i>Právní následky uzavření manželství v oblasti majetkových vztahů upravovaných občanským právem</i>	Hmotné	Odborný	Ne	Ano	Ano	Ano
HÖLZL Jaroslav	Socialistické soudnictví	<i>Vypořádání dědictví.</i>	Procesní	Odborný	Ne	Ne	Ne	Ano
PROCHÁZKA Milan	Socialistické soudnictví	<i>Důvěra v závěť (nejzajímavější případ z mé praxe).</i>	-	Popisný	Ne	Ne	Ne	Ano
ŠIMEK Pavel	Socialistická zákonost	<i>Dědictví a sdružené pojištění</i>	Hmotné	Odborný	Ano	Ano	Ne	Ano
1969								
BORSKÝ Ota	Socialistické soudnictví	<i>Testamenty z hlediska písmoznaleckého</i>	-	Popisný	Ne	Ne	Ne	Ano
BRANDEIS Richard	Socialistická zákonost	<i>Ještě k ustanovení § 18 notářského řádu</i>	Procesní	Odborný	Ne	Ano	Ano	Ano
BRANDEIS Richard	Socialistická zákonost	<i>Problematika § 47 obč. zák. v notářské praxi</i>	Hmotné	Odborný	Ne	Ne	Ne	Ano
BRÁZDA Jiří	Socialistické soudnictví	<i>Podmínky dobré práce notáře</i>	-	Popisný	Ne	Ne	Ne	Ano
ČIŽKOVSKÁ Věra	Právník	<i>Dědictví jako sociální instituce a její realizace v právu</i>	Hmotné	Odborný	Ne	Ne	Ano	Ano
ČIŽKOVSKÁ Věra	AUCI	<i>K podstatě a funkcím dědického práva v socialistické společnosti a některé úvahy de lege ferenda.</i>	Hmotné	Odborný	Ne	Ano	Ano	Ano
HRDLIČKA Jindřich	Socialistická zákonost	<i>K problematice ustanovení § 18 notářského řádu</i>	Procesní	Odborný	Ne	Ano	Ne	Ano
PANÝREK Josef	Socialistická zákonost	<i>K postavení a funkci státního notářství</i>	Hmotné i procesní	Odborný	Ne	Ano	Ano	Ano
RYCHLÍK Al. J.	Socialistické soudnictví	<i>Jak se psávaly poslední vůle v XVI. století.</i>	-	Popisný	Ne	Ne	Ne	Ne
SEMRÁD Antonín	Socialistické soudnictví	<i>Testament</i>	Hmotné	Popisný	Ne	Ne	Ne	Ano
1970								
BÉBR Richard	Socialistická zákonost	<i>Československé státní notářství v podmínkách federace</i>	Procesní	Popisný	Ne	Ne	Ne	Ne
ČIŽKOVSKÁ Věra	Právník	<i>Úvaha o realizaci socialistického principu odměňování podle zásluh v občanskoprávních vztazích [ochrana pravého dědice]</i>	Hmotné i procesní	Odborný	Ne	Ano	Ano	Ano

LUBY Štefan	Socialistické súdnictvo	Autorské práva k pozostalostnom a spoplatňovacom konaní	Tento článok se nepodařilo dohledat.					Ano
MIKEŠ Jan	Socialistická zákonost	Ochrana oprávněného dědice	Hmotné i procesní	Odborný	Ne	Ano	Ano	Ano
1971								
BRÁZDA Jiří	Socialistická zákonost	Notářství v Polské lidové republice	Hmotné	Popisný	Ne	Ano	Ano	Ne
FÖLDES Jozef	Bulletin Advokacie	Niektoré problémy zodpovednosti dedičov za dĺžoby poručiťela	Hmotné i procesní	Odborný	Ne	Ano	Ne	Ano
KINCL Jaromír	Právněhistorické studie	Merovejské testamentsy	Hmotné	Popisný	Ne	Ano	Ano	Ne
KOBER Jan	Bulletin Advokacie	K ochraně oprávněného dědice /§ 485 o. z. a 48 not. rádu/	Procesní	Odborný	Ne	Ano	Ne	Ano
ROLKO Pavel	Socialistické súdnictvo	Členský podiel v stavebných bytových družstvách v dedičskom konaní	Hmotné	Odborný	Ne	Ano	Ne	Ano
1972								
BÉBR Richard	Socialistická zákonost	Dvacet let trvání československého státního notářství	Hmotné	Popisný	Ne	Ne	Ne	Ne
HAAS Antonín	Právněhistorické studie	Omezení odúmrtí a vdovská třetina v starém českém městském právu	Hmotné	Popisný	Ne	Ano	Ano	Ne
KOTIAN Martin	Socialistické súdnictvo	Súčinnosť štátnych notárstiev s národnými výbormi	-	Popisný	Ne	Ne	Ne	Ne
ŠIMEK František	Socialistické súdnictvo	Vymeranie notárskych poplatkov z dedičstva podľa 2.vety §35 zák. č. 24/1964 Zb.	Procesní	Popisný	Ne	Ne	Ne	Ne
ZÁTURECKÝ Peter	Socialistické súdnictvo	Dedenie členského podielu v stavebnom bytovom družstve	Hmotné	Odborný	Ne	Ne	Ne	Ano
1973								
KOTIAN Martin	Socialistické súdnictvo	Poznámky k niektorým rozhodnutiam štátnych notárstiev v konaní o dedičstve	Procesní	Odborný	Ne	Ne	Ne	Ano
KOTIAN Martin	Socialistické súdnictvo	Niekoľko poznámok k dohodám dedičov o vypořádání dedičstva.	Procesní	Odborný	Ne	Ne	Ne	Ano
MÁŠILKO Vilém	Socialistická zákonost	Použití cizích předpisů v praxi čs. soudů a státních notářství	Hmotné i procesní	Odborný	Ne	Ano	Ano	Ano
POLLÁKOVÁ Eva	Právní obzor	Dedenie a zánik autorských práv	Hmotné	Odborný	Ne	Ano	Ano	Ano
1974								
HLAVSA Petr	Socialistická zákonost	Nový zákon o státním notářství v SSSR	Hmotné	Popisný	Ne	Ne	Ano	Ne
TUREK Jaroslav	Právník	Právní ochrana oprávněného dědice podle občanského zákoníku	Hmotné	Odborný	Ano	Ano	Ano	Ano
1975								
HAAS Pavel	Socialistická zákonost	Obnova řízení o notářských poplatcích	Procesní	Popisný	Ne	Ne	Ne	Ne
HRDLIČKA Jindřich	Právník	K problematice právního postavení státních notářů	Hmotné	Odborný	Ano	Ano	Ano	Ano
SEDLÁK Karol	Socialistické súdnictvo	Organizácia štátneho notárstva a konanie podľa Notárskeho poriadku	Procesní	Popisný	Ne	Ne	Ne	Ano
1976								
CEPL Vojtěch	AUCI	Oslabování universální sukcese.	Hmotné	Odborný	Ano	Ano	Ano	Ano

1977								
ČÍŽKOVSKÁ Věra	Právník	<i>K některým otázkám československého dědického práva (Úvahy de lege ferenda)</i>	Hmotné	Odborný	Ne	Ano	Ano	Ano
KEJZLAR Karel	Socialistická zákonost	<i>K 25. výročí vzniku státního notářství</i>	-	Popisný	Ne	Ne	Ne	Ne
MIKULEC Ferdinand, KRAFSKÝ Jan	Socialistické soudnictvo	<i>Dedičské dohody</i>	Procesní	Odborný	Ne	Ne	Ne	Ano
NĚMEC Jan	Socialistická zákonost	<i>25 let státního notářství</i>	-	Popisný	Ne	Ne	Ne	Ne
VENDEL Pavel	Socialistické soudnictvo	<i>Dedenie podľa práva platného pred rokom 1951</i>	Hmotné	Odborný	Ano	Ne	Ne	Ano
1978								
CEPL Vojtěch	AUCI	<i>Transmise dědictví</i>	Tento článek se nepodařilo dohledat.					Ano
ČIMO Alexander	Socialistické soudnictvo	<i>Zabezpečenie dedičstva</i>	Procesní	Odborný	Ne	Ano	Ne	Ano
KUREC Milan, KÓŇA Imrich	Socialistické soudnictvo	<i>Význam stranických dokumentov pre praktickú činnosť štátnych notárstiev.</i>	-	Popisný	Ne	Ne	Ano	Ne
1979								
HAUPT Jaroslav	Bulletin Advokacie	<i>Bezpodílové spoluvlastnictví v řízení o dědictví</i>	Procesní	Popisný	Ne	Ano	Ne	Ano
KÚTH Vladimír	Socialistické soudnictvo	<i>Vklady na vkladných knížkách na doručiteľa v konaní o dedičstve</i>	Procesní	Odborný	Ne	Ano	Ne	Ano
1980								
Dr. A. B.	Socialistické soudnictvo	<i>Dedia sa aj darované hnutelné veci?</i>	Hmotné	Odborný	Ne	Ne	Ne	Ano
DUBÍK Tomáš	Socialistická zákonost	<i>Dedenie podľa maďarského práva</i>	Hmotné	Popisný	Ne	Ne	Ne	Ne
1981								
KÚTH Vladimír	Socialistické soudnictvo	<i>Žaloba oprávněného dědice o vydání dědictví.</i>	Tento článek se nepodařilo dohledat.					Ano
MÁSILKO Vilém	Socialistická zákonost	<i>Závět v socialistických právních řádech</i>	Hmotné	Odborný	Ano	Ano	Ano	Ano
1982								
FOGAŠ Lubomír	Právní obzor	<i>K pojmu účastník konania o dedičstve</i>	Procesní	Odborný	Ne	Ano	Ano	Ano
HALOUZKA Vladimír	Socialistické soudnictvo	<i>K otázkám žaloby oprávněného dědice o vydání dědictví</i>	Procesní	Odborný	Ne	Ano	Ano	Ano
CHODĚRA Oldřich	Právník	<i>Ještě k otázce dědění vkladních knížek na doručitele</i>	Hmotné	Odborný	Ne	Ano	Ano	Ano
KEIL Antonín	Právník	<i>Některé otázky související s užitím § 18 a 35 notářského řádu v dědickém řízení</i>	Procesní	Odborný	Ne	Ano	Ne	Ano
MÁSILKO Vilém	Socialistická zákonost	<i>Otázky dědické z hlediska práva devizového</i>	Hmotné	Odborný	Ne	Ano	Ano	Ne
MAZÁK Ján, RÁKOCIOVÁ Andrea	Socialistické soudnictvo	<i>Mikeš J.: Dědické právo</i>	-	Popisný	Ne	Ano	Ano	-
SCHNEIDEROVÁ Jindra	Bulletin Advokacie	<i>Několik poznámek k ochraně oprávněného dědice podle občanského zákoníku</i>	Hmotné	Odborný	Ne	Ano	Ano	Ano
1983								
FOGAŠ Lubomír	Právní obzor	<i>Zmeny a doplnky Notárskeho poriadku</i>	Procesní	Odborný	Ne	Ano	Ano	Ano

FOGAŠ Lubomír	Socialistické súdnictvo	<i>Začatie konania o dedičstve</i>	Procesní	Odborný	Ne	Ano	Ano	Ano
HALOUZKA Vladimír	Bulletin Advokacie	<i>Připomínky k článku Dr. L. Tichého</i>	Procesní	Odborný	Ano	Ne	Ne	Ano
HAŤAPKA Jozef	Socialistické súdnictvo	<i>Ochrana oprávněného dediča vo veciach s medzinárodným prvkom</i>	Procesní	Odborný	Ne	Ano	Ano	Ano
HOLUB Ondřej	Socialistická zákonnost	<i>Zpoplatnění dědictví po osobách zemřelých před účinností zák. č. 24/1964 Sb., o notářských poplatcích a vyhl. č. 25/1954 Sb., kterou se provádí zákon o notářských poplatcích</i>	Procesní	Popisný	Ne	Ne	Ano	Ne
IBL Vladimír	Socialistická zákonnost	<i>K některým otázkám občanského soudního řízení navazujícího na postup státního notářství podle ust. § 18 not. řádu</i>	Procesní	Odborný	Ne	Ano	Ano	Ano
KEIL Antonín	Právník	<i>Několik poznámek k aplikaci § 47 o. z. v notářském řízení</i>	Procesní	Odborný	Ne	Ano	Ne	Ano
KEIL Antonín	Právník	<i>Zjišťování stavu vkladů v notářském řízení</i>	Procesní	Odborný	Ne	Ne	Ne	Ano
KEIL Antonín	Právník	<i>Vyměřování notářských poplatků v souvislosti s úmrtím poplatníka</i>	Procesní	Odborný	Ne	Ne	Ne	Ne
KNAPP Viktor	Socialistická zákonnost	<i>O vydědění a o tzv. negativní závěti</i>	Hmotné	Odborný	Ne	Ano	Ano	Ano
MITLÖHNER Miroslav	Socialistická zákonnost	<i>Právní stanovení smrti</i>	Hmotné	Odborný	Ano	Ano	Ano	Ano
MUCHA Jiří	Bulletin Advokacie	<i>Postavení a funkce vydědění v právu dědickém</i>	Hmotné	Odborný	Ano	Ne	Ne	Ano
SOUKUP Jan	Socialistická zákonnost	<i>K novelizaci občanského zákoníku – dědění</i>	Hmotné	Popisný	Ne	Ne	Ano	Ano
TICHÝ Luboš	Bulletin Advokacie	<i>K některým otázkám dědění s cizím prvkom</i>	Procesní	Odborný	Ano	Ne	Ano	Ano
1984								
DAVID Milan, RADIMSKÝ Jaroslav	Bulletin Advokacie	<i>Poznámky k ustanovení § 469a občanského zákoníku o vydědění</i>	Tento článek se nepodařilo dohledat.					Ano
FOGAŠ Lubomír	AFIUC	<i>Rozhodnutia štátneho notárstva pro vysporiadani dedičstva</i>	Procesní	Odborný	Ne	Ano	Ano	Ano
KNAPP Viktor	Socialistická zákonnost	<i>O dědických titulech podle československého práva a o povinném dílu</i>	Hmotné	Odborný	Ano	Ne	Ano	Ano
KÓŇA Imrich	Socialistické súdnictvo	<i>K niektorým otázkam znaleckého dokazovania v konaní na štátnom notárstve</i>	Procesní	Odborný	Ne	Ne	Ne	Ano
MAZÁK Ján, MAZÁKOVÁ Andrea	Socialistické súdnictvo	<i>Trovy konanie o dedičstve</i>	Procesní	Odborný	Ne	Ano	Ano	Ano
MUCHA Jiří	Bulletin Advokacie	<i>Několik úvah k procesněprávní problematice vydědění</i>	Procesní	Odborný	Ne	Ano	Ano	Ano
TICHÝ Luboš	Bulletin Advokacie	<i>K uplatňování pohledávek v dědickém řízení před státním notářstvím</i>	Hmotné	Odborný	Ne	Ano	Ne	Ano
1985								
FOGAŠ Lubomír	AFIUC	<i>Konanie o dedičstve (základné teoretické a legislatívne otázky)</i>	Procesní	Odborný	Ne	Ano	Ano	Ano

HOLUKA Michal	Socialistické súdnictvo	Povinný dedičský podiel pri dedení zo závetu	Hmotné	Odborný	Ne	Ano	Ano	Ano
ONDŘEJOVÁ Pavla	Socialistická zákonnosť	K některým otázkám praxe státních notářství a soudů při výkladu a používání novely ust. § 40 not. ř.	Procesní	Popisný	Ne	Ne	Ano	Ano
Wawerka Karel	Socialistická zákonnosť	K některým otázkám zastavení dědického řízení podle ust. § 32 not. ř.	Procesní	Popisný	Ano	Ne	Ne	Ano
1986								
HANZELOVÁ Ida	Socialistické súdnictvo	Zvyšovať autoritu štátnych notárstiev cestou skvalitňovania ich činnosti	-	Popisný	Ne	Ne	Ne	Ne
CHODĚRA Oldřich	Právnik	Právní důsledky zdědění členského podílu za trvání manželství	Hmotné	Odborný	Ne	Ano	Ano	Ano
KÚTH Vladimír	Socialistické súdnictvo	Ochrana celospoločenských záujmov v konaní pred štátnym notárstvom	Procesní	Odborný	Ne	Ano	Ano	Ano
ONDŘEJOVÁ Pavla	Socialistická zákonnosť	K výkladu ustanovení § 47 o. z. ve vztahu k ustanovení § 63 odst. 2 a ustanovení § 64 odst. 1 not. ř.	Procesní	Odborný	Ne	Ne	Ano	Ne
WINTEROVÁ Alena	Socialistická zákonnosť	Účastníci řízení o dědictví a žaloba oprávněného dědice	Procesní	Odborný	Ne	Ano	Ano	Ano
1987								
BÁŇAS Peter, BARICA Peter	Socialistické súdnictvo	Právomoc a použitie práva v dedičskom konaní s medzinárodným prvkom	Procesní	Odborný	Ne	Ano	Ano	Ano
IBL Vladimír	Socialistická zákonnosť	Několik úvah o odmítnutí dědictví	Hmotné	Odborný	Ne	Ano	Ano	Ano
KEJZLAR Karel	Socialistická zákonnosť	Úkoly soudů a státních notářství v roce 1987.	Procesní	Popisný	Ne	Ne	Ne	Ne
ONDŘEJOVÁ Pavla	Socialistická zákonnosť	Výklad závěti ve smyslu ustanovení § 35 odst. 2 obč. zák.	Hmotné	Odborný	Ne	Ano	Ano	Ano
PĚCHA František	Socialistická zákonnosť	Několik úvah o dědické nezpůsobilosti	Hmotné	Odborný	Ano	Ano	Ano	Ano
VENDEL Pavel	Socialistické súdnictvo	Vyporiadanie bezpodielového spoluvlastníctva manželov v dedičskom konaní	Procesní	Odborný	Ne	Ne	Ne	Ano
1988								
KÓŇA Imrich	Socialistické súdnictvo	O pojme spoludediča pri vzniku vecného bremena na základe závetu	Hmotné	Odborný	Ano	Ano	Ano	Ano
MATĚJ Čestmír, RABASOVÁ Anežka	Socialistická zákonnosť	K otázce promlčení v řízení před státním notářstvím	Procesní	Odborný	Ne	Ano	Ano	Ano
PRAŽÁKOVÁ Zdislava	Socialistická zákonnosť	K otázce dědění práv k vynálezům, zlepšovacím návrhům a průmyslovým vzorům	Hmotné	Odborný	Ne	Ano	Ano	Ano
TICHÝ Luboš	Bulletin Advokacie	Několik poznámek k neplatnosti závěti a listině o vydědění ve formě notářského zápisu	Hmotné	Odborný	Ne	Ne	Ne	Ano
WAWERKA Karel	Socialistická zákonnosť	Vliv nových předpisů o notářských poplatcích na problematiku zastavení řízení o dědictví podle § 32 not. ř.	Procesní	Popisný	Ano	Ne	Ne	Ne

ŽÁK Bořek	Socialistická zákonnost	Několik poznámek k novým předpisům o notářských poplatcích, zejména k postavení manžela potomků převodců a zůstavitelů v těchto předpisech	Procesní	Popisný	Ano	Ano	Ano	Ne
1989								
ONDŘEJOVÁ Pavla	Socialistická zákonnost	Členský podíl u SBD rozvedených manželů v řízení o dědictví.	Hmotné	Odborný	Ne	Ne	Ne	Ano